

“เรามุ่งสร้างวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นให้สามารถ
ใช้ทุนและศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่และ
สร้างสรรค์ ด้วยการจัดการข้อมูลชุมชนในหลากหลาย
ด้าน ซึ่งถือเป็น ‘แก่น’ และ ‘กลไก’ สำคัญ ในการเอา
พื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา อันเป็นหนทางเดียวที่จะ
สามารถพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนและมี
ประสิทธิภาพ ภายใต้อัตลักษณ์และตัวตนของชุมชน”

ดวงพร เสงบุญพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
(สสส.)

สู่บ้านดอน...ท่องเที่ยวในวิถีไทดำ

วรรณรัตน์ กล้าสมบัติ, สุทธิโชค จรรยาอักษร

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
National Library of Thailand Cataloging in Publication Data
สุทธิโชค จรรยาอักษร, วรรณรัตน์ กล้าสมบัติ.

ท่องเที่ยวในวิถีแห่งไทดำ.-- กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2559.
96.

1.ชาติพันธุ์วิทยา--ไทย. O. ชื่อเรื่อง.

308.95911

ISBN 978-616-393-060-6

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 978-616-393-060-6

พิมพ์ครั้งที่ 1

สิงหาคม 2559

บรรณาธิการอำนวยการ

ดวงพร เองบุญยพันธ์

ทรงบท คุ่มฉายา

สมบัติ คุ่มฉายา

บรรณาธิการ

กฤตพจน พงศ์ถิระประสิทธิ์

กองบรรณาธิการ

วรรณรัตน์ กล้าสมบัติ

รัชนี สงวนดี

พรทิชา ไวยครุฑธา

ช่างภาพ

กฤตพจน พงศ์ถิระประสิทธิ์

ศิลปกรรม

พรทิชา ไวยครุฑธา

ออกแบบปก

อรกุล แก้วหิรัญ

พิสูจน์อักษร

วรรณรัตน์ กล้าสมบัติ

ประสานงานการผลิต

ัชชฎาพร ณ บางช้าง

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

โดยสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน (สำนัก 3)

อาคารเรียนรัฐสุภากวະ เลขที่ 99/8 ซอยงามดูพลี

แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

โทรศัพท์ 02-343-1500 www.thaihealth.or.th

www.punsook.org, www.facebook.com/punsook

ดำเนินการผลิตโดย

หจก. จีซ อีพี มีเดีย แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น

200 ซอยเอกชัย 46 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน

เขตบางบอน กรุงเทพฯ 10150

คำนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจเป็นเพียงตัวเล็กๆ ภายในกลไกอันสลับซับซ้อนของการปกครองในประเทศไทย เพียงตัวเล็กแต่มีจำนวนมากย่อมส่งผลต่อการขับเคลื่อนพัฒนาท้องถิ่นเหล่านี้ไม่มีคุณภาพ หรือมีข้อบกพร่องผลกระทบก็มากแล้วไม่น้อย

ตรงกันข้ามหากเพียงตัวเล็กๆ เหล่านี้ทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ มีประสิทธิผลที่ดี ย่อมส่งผลให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยดีขึ้นอย่างแน่นอน เช่นนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นองค์ापพใหญ่ ความเสื่อมของเพียงตัวหนึ่งอาจสะเทือนถึงระบบทั้งหมด

นั่นเป็นที่มาให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดยสำนักสนับสนุนสุขภาพะชุมชนได้เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ ช่วยถอดบทเรียนสำรวจทุนและศักยภาพ เพื่อกระจายองค์ความรู้เหล่านั้นต่อไปให้กับเพื่อนเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ

นอกจากนี้ ยังต้องให้ความสำคัญกับประชาชน ดังที่ ดวงพร เสงบุญพันธ์ ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาพะชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้กล่าวไว้ว่า หัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอยู่ที่ประชาชนฐานราก หากประชาชนฐานรากได้รับการพัฒนาขีดความสามารถ ได้มีโอกาสแสดงศักยภาพในการพัฒนาบ้านเกิดเมืองนอนของตนเองภายใต้ความร่วมมือระหว่าง 4 เสาหลักที่ประกอบด้วย ประชาชน ท้องที่ ท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐในแต่ละพื้นที่ กระบวนการเช่นนี้ย่อมนำไปสู่ความเข้มแข็งของบ้านเมืองในที่สุด

ดังนั้น เมื่อท้องถิ่นสร้างกระบวนการเรียนรู้จนถ่ายทอดได้ ประชาชนมีศักยภาพ เป็นพื้นที่แข็งแกร่งในตัวเอง ผสานกับตัวหล่อเลี้ยงจากองค์กรวิชาการที่เข้ามาช่วยสนับสนุนส่งเสริม นั่นคงทำให้ประเทศชาติเข้มแข็ง และเป็นคำตอบว่าทำไม เราจึงต้องให้ความสำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น...

6 | บทนำ

'ท่องเที่ยวในวิถีแห่งไทดำ'

10 | รู้จักไทดำ

12 | ศูนย์ฟื้นฟูวัฒนธรรมไทดำโบราณ

16 | บริหารจัดการ

18 | ตำบลคนดีศรีสุพรรณ

24 | ชุมชนปลอดภัยไร้อาชญากรรม

26 | ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลบ้านดอน

30 | สุขภาพ

32 | บ้านดอนปันสุข

36 | เศรษฐกิจชุมชน

38 | กลุ่มโรงสีข้าวชุมชนบ้านดอนไฮ หมู่ที่ 9

41 | ร้านค้าชุมชน หมู่ที่ 8 บ้านบ่อ

44 | 'เซียน' จักสาน

46 | พริกแกงบ้านดอนปอ

สารบัญ

- 49 | ผึ้งมุก หมู่ที่ 3 บ้านยางไทย
- 52 | บ้านกล้วยฉาบ
- 55 | ขนมหุ้นเส้นหมัก หมู่ที่ 7 บ้านดอนปอ
- 60 | กลุ่มทอผ้าที่กระตูกบ้านยางลาว
- 64 | วิสาหกิจชุมชน 89 นาทอง

68 | เกษตรกรรมยั่งยืน

- 70 | สารชีวภัณฑ์ บ้านดอนยังยืน
- 74 | สวนมะนาวพอเพียง หมู่ที่ 8
- 76 | ชมรมการปลูกพืชสมุนไพรเพื่อการแปรรูป

78 | เรียนรู้

- 80 | โรงเรียนวิถีพุทธ

82 | กินและอยู่

- 84 | บ้านคุ้มฉายา
- 86 | โฮมสเตย์อุทัยวรรณ
- 88 | ก๋วยเตี๋ยวผู้ใหญ่นพ หมู่ที่ 8 บ้านปอ

90 | ประเพณีคนไทดำ

- 92 | เสนเรือน

บทนำ

‘ท่องเที่ยวในวิถีแห่งโตดำ’

Introduction

การเดินทางครั้งนี้แปลกกว่าทุกครั้ง
แปลกที่ว่าเราแทบไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่
ที่เรากำลังจะไปแม้แต่หน่วย ด้วยเป็นนัดหมาย
ที่เกิดขึ้นปัจจุบันทันด่วนจริงๆ เรารู้แค่ว่า
ต้องไปขึ้นรถตู้ที่อนุสาวรีย์ชัย ลงปลายทาง
อำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อจากนั้น
จะมีคนมารับเรา ณ จุดลงรถ

เราไม่รู้รอบรถตู้ที่แน่นอน เลยออกจากบ้าน แต่เช้า ถึงอนุสาวรีย์ราวเจ็ดโมงครึ่ง แต่รถเพิ่งออกไป เราได้รกรอบแปดโมงสิบห้าแทน รถตู้สาธารณะตรงขึ้นทางด่วนมาลงแจ้งวัฒนะ เพื่อตรงเข้าสู่เส้นบางบัวทอง ทะลุออกมาสุพรรณบุรี ใช้เวลาเดินทางราวสองชั่วโมง พบทางแยกซ้ายเข้าอำเภ่อู่ทอง ต่อมาอีกไม่ไกลก็ถึงที่หมาย

ปิดเนื้อปิดตัวให้หายเมื่อย บังเอิญว่าจุดลงรถเป็นหน้าร้านสะดวกซื้อ เราเลยแวบเข้าไปแช่แอร์ ไม่นานนักเจ้าหน้าที่จากเทศบาลตำบลบ้านดอนก็มารับ

“มาสุพรรณบุรีครั้งแรก?” **คมเดช ธนัทพิพิธ** ผู้นำทาง ถามเรา

เราเคยมาแต่ในตัวเมือง ตั้งแต่สมัยที่ยังเป็นนิสิต ลงพื้นที่ทำสื่อสิ่งพิมพ์ชุมชน นึกย้อนกลับไป ภาพของวันวานยังแจ่มชัดในความคำนึง ครั้งนั้นเราใช้เวลาอยู่ที่สุพรรณบุรีสองวัน อีกหนึ่งคืนแวนไปอำเภอด่านช้าง ซึ่งเราไม่รู้มาก่อนว่าต้องไปโบกรถชาวบ้านเพื่อไปยังจุดหมาย

ว่ากันถึงเอกลักษณ์ของจังหวัดสุพรรณบุรีที่เราช่วยกันหยิบยกขึ้นมา มีตั้งแต่สำเนียงเลือสุพรรณ ขุนช้างขุนแผน พระเจ้าอู่ทอง

คมเดช ธนัทพิพิธ

แม่น้ำ วัดป่าเลไลยก์ และคุณบรรหาร-คุณหญิงแจ่มใส ศิลปอาชา ซึ่งช่วงที่เราเดินทางมา คุณบรรหารได้จากไปแล้ว ระหว่างทางจึงเห็นป้ายไว้อาลัย และเชิญชวนให้คนสุพรรณบุรีมาเคารพศพคุณบรรหาร เป็นครั้งสุดท้าย โดยถ้าดูจากวันที่ประกาศ จะตรงกับวันที่เราเดินทางกลับพอดี

คมเดชบอกว่า ตำบลบ้านดอนอยู่ห่างจากตัวอำเภ่อู่ทองเป็นระยะทาง 13 กิโลเมตร ถือว่าไม่ไกลเท่าไรนัก และเส้นทางในจังหวัดสุพรรณบุรีค่อนข้างดี โดยจากตัวอำเภอดูต้องผ่านตำบลยี่งทะเลาย ก่อนเข้าเขตตำบลบ้านดอน

จิราภรณ์ เทียนเหลือง

สองฝั่งทางดูห่างไปหมด **จิราภรณ์ เทียนเหลือง** ผู้นำทางอีกคนตั้งข้อสงสัยแล้วว่า ปีนี้แล้งเข้าขั้นวิกฤต ข้าวร้ายฝนแรกยังไม่ถึง ทั้งที่อยู่ในช่วงกลางเดือนพฤษภาคมแล้ว นั่นดูเป็นปัญหาที่มีแต่เบื้องบนเท่านั้นที่ ให้คำตอบได้ ส่วนเบื้องล่างนี้ เรามีนายกเทศมนตรีตำบลบ้านดอนรอตอบความอยากรู้ อยากเห็นของเรา

รถเทียบตัวอาคารที่ทำการแห่งใหม่ ซึ่ง ตั้งอยู่ในรั้วเดิม อาคารนี้เพิ่งเปิดใช้เมื่อต้นปี กลิ่นสียังไม่หมดไปดี และด้วยเหตุผลด้าน ความสะอาด ที่นี้จึงให้ผู้มาติดต่อราชการ ถอดรองเท้าไว้ด้านนอก ขณะที่พนักงาน แต่ละคนมีสลิปเปอร์ไว้ใช้เป็นประจำส่วนตัว

ดูแล้วแปลกตาไปอีกแบบ

ทรงบท คุ่มฉายา นายกเทศมนตรีของเรา อยู่ที่ห้องทำงาน เสียงของนายกฯ เอ่ยทักทาย อย่างเป็นกันเอง น้ำเสียงกว้างหนา ฟังดูห้าว แต่จริงจัง พูดตรงตอบตรง แต่น่าประหลาดใจ อย่างหนึ่ง คือเขาไม่ได้พูดด้วยสำเนียงที่เรา คิดไว้แม้แต่น้อย

เราถามนายกฯ อย่างตรงไปตรงมา นายกฯ บอกว่า ที่เป็นเช่นนี้ เพราะคนตำบล บ้านดอน 8 จาก 9 หมู่บ้านเป็นคนไทดำ ซึ่งเป็นคนตางถิ่นที่เดินทางมาตั้งรกรากที่นี่ โดย ตัวนายกฯ เองสืบเชื้อสายไทดำมาเช่นกัน

คนไทดำมีภาษาแตกต่างจากคนภาคกลาง สำเนียงก็เช่นกัน เป็นเอกลักษณ์ที่เราต้องรีบ ศึกษา นับว่าเป็นความแปลกที่น่าสนใจทีเดียว เช่นนั้นเราคิดว่า จุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยว บ้านดอน คือการรู้จักเรื่องราวของคนไทดำ ว่ามีความเป็นมาอย่างไร

นายกฯ ว่าเป็นเราลงชุมชนก่อน เนื้อหา สาระใดที่ต้องการจากนายกฯ ไว้ค่อยไปคุยกัน ต่อที่บ้าน เราเลยขอตัวเอากะเป่าเข้าไปเก็บ ก่อนไปรู้จักกับบ้านดอนจริงๆ จังๆ

ทุกสิ่งที่เราจะได้รู้ต่อจากนี้ คือจุดเริ่มต้น ของการเดินทางที่แท้จริง...

รู้จักไทดำ
Greeting

เป็นเรื่องบังเอิญพอดีที่พวกเขาพาเราไป
ที่ศูนย์ฟื้นฟูวัฒนธรรมไทดำโบราณ ด้วยทำให้
เราได้เข้าใจพื้นเพของคนตำบลบ้านดอน
ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจ
เรื่องราวต่างๆ ของตำบลบ้านดอนได้ดียิ่งขึ้น...

ศูนย์ฟื้นฟูวัฒนธรรมไทดำโบราณ

พื้นเพของคนตำบลบ้านดอน คือคนไทดำ หรือลาวโซ่ง ซึ่งเป็นคำที่คนไทยพื้นถิ่นนิยมเรียกกัน โดยชนกลุ่มนี้อพยพมาจากเวียดนาม ใช้เส้นทางผ่านทางลาวเข้ามาประเทศไทย

ปัจจุบันตำบลบ้านดอนมีคนไทดำอาศัยอยู่ใน 8 จาก 9 หมู่บ้าน แต่กาลเวลาผ่านไปความเป็นไทดำเริ่มเลือนหายไปทีละน้อย โดยเฉพาะบ้านเรือนที่ปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา

หลังจากพักเหนื่อยที่เทศบาลตำบลบ้านดอน และพูดคุยกับนายกเทศมนตรี จนพอทราบพื้นเพคร่าวๆ ผู้นำทางพาเราขึ้นรถ เดินทางมายังบ้านดอน หมู่ที่ 1 รถหยุดลงหน้าเรือนโบราณ ซึ่งเป็นที่ทำการของศูนย์ฟื้นฟูวัฒนธรรมไทดำโบราณ

อธิป ย้อนเพชร มาต้อนรับเรา เขายังเป็นคนหนุ่ม อายุรุ่นราวคราวเดียวกับเรา ค่ะเน่สัก

30 ต้นๆ เท่านั้น

“ตรงนี้คือใจกลางของตำบลบ้านดอน มีคนไทยทรงดำกระจุกตัวอยู่เยอะที่สุด แต่ตอนนี้คนเยอะขึ้น เกิดการแยกหมู่บ้าน แบ่งออกไปอีกถึง 2 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 6 บ้านดอนใต้ และหมู่ที่ 8 บ้านป่อ” อธิปว่า

เรานั่งลงตรงใต้ถุนเรือนบนแคร่ตัวเชื่อม อธิปจัดแจงหาพัดลมมาเปิดคลายร้อน ก่อนนั่งลงประจันหน้า เขาเล่าว่าบ้านหลังนี้เป็นบ้านของชาวไทยทรงดำเมื่อ 50-60 ปีก่อน ซึ่งเวลานี้หายไปหมด แทนที่ด้วยบ้านสมัยใหม่ แต่กับตัวเขา ผู้ซึ่งมีความสนใจด้านวัฒนธรรมมาตั้งแต่วัยเยาว์ และได้เข้าไปทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมตำบลตั้งแต่อายุ 18 ปี จึงอยากสร้างบ้านไทยทรงดำสักหลัง เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ให้ใครต่อใครเข้ามาศึกษา

อธิป ย้อนเพชร

“ภาษาของลาวไซ่ง หรือไทยทรงดำ จะเรียกบ้านว่า ‘เฮือน’ เหมือนกับคนล้านนา” อธิปว่า เราเดินดูตัวบ้าน ซึ่งสร้างขึ้นโดยอิงจากภาพถ่ายสมัยก่อน รวมถึงคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ที่อธิปเคยได้พูดคุย ตัวเรือนตั้งเสาขึ้นจากไม้ใหญ่ ด้านบนเขาเป็นง่ามรับคานก่อนวางซื่อขึ้น เรียงแผ่นไม้เป็นพื้นบ้าน แต่เรือนที่นี่มีความโดดเด่นที่หลังคาจาก ซึ่งโค้งงุ้มปิดลงมาถึงบริเวณใต้ถุน ขณะที่จั่วยังคงรูปเขาควาย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยทรงดำ

“ตามคำบอกเล่าของคนสมัยก่อน เฮือนลาวนี้จำลองมาจากเต่า โดยมีเรื่องเล่าว่า ครั้งหนึ่งสรรพสัตว์ไปเฝ้าพญาแถน เค้าเองก็เช่นเดียวกัน แต่มีท่อนไม้ขวางอยู่ ข้ามไปไม่ได้ กระทั่งมีคนช่วยให้เค้าข้ามไปได้ เค้าจึงเล่าให้พญาแถนฟังว่า ดิถีนี้บุญคุณของคน กระทั่ง

ต่อมามียักษ์ไล่กินคน เค้าจึงตอบแทนด้วยการให้คนไปหลบอยู่ด้วย ครั้นต่อมาคนจะสร้างบ้าน จึงคิดว่าถ้าทำเป็นรูปทรงเต่าจะหลบภัยได้” อธิปยกตำนานโบราณมาเล่าให้เราฟัง

อธิปเล่าต่ออีกว่า บ้านแต่ก่อนใช้ไม้แต่ซึ่งมีเนื้อแข็งและมีสีคล้ำไปทางดำ แต่ ณ เวลานั้นหาไม้ได้แล้ว จึงใช้ไม้ประดู่ ไม้แดง ส่วนจั่วทรงเขาควายนั่น อธิปว่า พญาแถนส่งควายเผือกที่เป็นพาหนะ ลงมาช่วยมนุษย์ทำมาหากิน กระทั่งควายตาย คนรำลึกบุญคุณ จึงเอาเขาควายไปประดับไว้เมื่อสร้างบ้าน

ในความเชื่อของคนไทยทรงดำ พญาแถนเป็นเทวดาที่สูงที่สุด มี 10 องค์ หน้าที่ต่างกัน เช่น แถนรักษาเมือง แต่แถนที่พูดถึงคือ ‘ปู่แถน’ หัวหน้าของแถนทั้งปวง ถ้าเปรียบกับเทพของคนฮินดู คือพระอินทร์ พระศิวะ

อธิปว่าการสร้างเรือนหลังนี้ไม่มีงบประมาณจากที่ไหน โดยตัวเขาเคยนำเสนอความคิดการสร้างบ้านหลังนี้ให้กับทางสภาตำบล แต่เวลาผ่านไป ด้วยเรื่องราวของการเมือง การเปลี่ยนผ่านของคณะผู้บริหาร ทำให้ไม่มีความคืบหน้า จึงเริ่มต้นทำด้วยตัวเอง

“พอดีว่า ก่อนเริ่มสร้างบ้านหลังนี้ ผมเก็บสะสมผ้าทอพื้นเมืองของคนไทดำอยู่ รวมถึงทอผ้าด้วย ผ้าที่ผมทำเลียนแบบของโบราณอย่างที่บ้านคุณย่าทำผ้าพื้น ๆ ผ้ามัดหมี่ที่บ้านตอนไม่มีคนพื้นความรู้ให้ ผมไปศึกษาจากช่างนอก ทำผ้าจนได้เงินมาสร้างบ้านหลังนี้ขึ้น” อธิปย้อนความ

จนในปี 2556 อธิปเริ่มนำเงินส่วนตัวไปซื้อไม้เก่าจากหมู่บ้านอื่นๆ ในตำบล และได้อัปเดตเรื่องราวการทำเรือนหลังนี้ลงในเฟซบุ๊กด้วย ผู้ที่เป็นเพื่อนเป็นที่ เป็นน้อง ทั้งจากไทยและต่างประเทศสนใจ ส่งข่าวอยากช่วยเหลือ อธิปจึงนำผ้าที่สะสมไว้ส่วนหนึ่ง ออกประมูล บางคนส่งเงินมาให้

จนในวันที่ 1 พฤษภาคม 2557 อธิปได้ฤกษ์ตั้งเสาเอก โดยเอาแบบบ้านมาจากภาพถ่ายเก่า และจากที่เคยศึกษามาสร้าง

“ตอนแรกตั้งใจสร้างเรือนเล็กๆ แต่ไปๆ มาๆ ได้อย่างที่เห็น” อธิปว่า

เมื่อมีเรือนไทดำแล้ว อธิปจึงจัดตั้งกลุ่มทอผ้าเฮือนไทดำบ้านดอนขึ้น ด้วยคนเฒ่าคนแก่

เริ่มละวางด้วยสังขาร ขณะที่เด็กรุ่นหลังก็ยังไม่สนใจ

“ผมใช้เรือนี้เป็นศูนย์พื้นฟูวัฒนธรรมไทดำโบราณ เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการกลุ่มทอผ้าเฮือนไทดำบ้านดอน และชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมไทดำบ้านดอน” อธิปขยายความ

กลุ่มทอผ้าเฮือนไทดำบ้านดอนมีสมาชิกประมาณ 17 คน เป็นผู้หญิงทั้งหมด มีเพียงอธิปเท่านั้นที่เป็นผู้ชาย กลุ่มนี้เป็นกลุ่มจัดการเรื่องผ้าในทุกขั้นตอนการผลิต รวมไปถึงการจัดการจำหน่าย

ส่วนชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมไทดำบ้านดอนมีสมาชิก 30 คน บางคนเป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้าด้วย โดยชมรมนี้คอยจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ตลาดนัดวัฒนธรรมและกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ฯ

ขณะที่ศูนย์พื้นฟูวัฒนธรรมไทดำโบราณมีสมาชิก 40 คน ในจำนวนนี้มีบางคนอยู่ในชมรม บางคนอยู่ในกลุ่ม บางคนอยู่ในทั้งกลุ่มและชมรม บางคนอยู่แค่ในศูนย์ฯ แต่ไม่อยู่ในกลุ่มหรือชมรม

อธิปเพิ่มเติมว่า สำหรับกลุ่มทอผ้าจะทำผ้าไทดำ ซึ่งมีจุดเด่นคือความเรียบง่าย เน้นสีดำ ลวดลายจากต้นไม้ ดอกไม้ เช่น ผักกูด โดยทั้งหมดเป็นงานเย็บมือ สมาชิกได้รับค่าแรงเป็นชิ้นงานตามที่กำหนดกันไว้ เมื่อขายผ้าได้ รายได้จะกลับเข้าสู่กองกลางกลุ่ม

“เงินกองกลางนี้บริหารจัดการโดยศูนย์ฯ ซึ่งทุกสิ้นปี จะมีการให้เป็นสาธารณประโยชน์ บูชาศาลปู่เจ้า เก็บไว้ซื้อผ้าทำ ส่วนที่สงสัยว่าทำไมที่นี่ไม่มีหุ้น ไม่มีปันผล เพราะเราไม่ได้ระดมเงินของสมาชิก ป้องกันเรื่องความขัดแย้ง”

นอกจากนี้ ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมไทดำบ้านดอนยังส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว สร้างงานสร้างรายได้ในชุมชน

“เราทำการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพิ่มเติมด้านเกษตร เช่น เรียนรู้เรื่องราวผ้าทอสถาปัตยกรรมที่ศูนย์ฯ ต่อด้วยซักรยานเที่ยวชมสวนมะขามเทศ ส่วนถ้าต้องการพัก เรามีโฮมสเตย์รับรอง ที่ผ่านมามีนักศึกษาเข้ามาอยู่เป็นระยะ เราจัดโปรแกรมให้ตามที่เขาสนใจ” อธิปเล่า

ทุกวันนี้ ศูนย์พื้นฟูวัฒนธรรมไทดำโบราณมีช่องทางประชาสัมพันธ์ผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจ และหน้าเฟซบุ๊กส่วนตัวของอธิปเอง เรลาดองเปิดดู ได้เห็นเรื่องราว เห็นความรักความภาคภูมิใจในเชิงวัฒนธรรมของตน

“สวนใหญ่คนที่ทำเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ผมรู้จัก ทุกคนมีเท่าไร ทูมทั้งหมด ถามว่าได้อะไร ได้ความสุขใจภูมิใจ ทั้งที่จริงเราไม่ต้องตั้งกลุ่มก็ได้ เอาเงินเข้ากระเป๋าตัวเอง แต่เราตั้งกลุ่มเพื่อให้มันยั่งยืน เพราะเราเชื่อว่าถ้าทุกคนทำร่วมกัน มันยั่งยืน” อธิปกล่าวทิ้งท้าย...

บริหารจัดการ

Management

เราพบกับนายกเทศมนตรีตำบลบ้านดอน
ตั้งแต่มาถึงแล้ว หากแต่ยังไม่ได้พูดคุยกัน
มากเกินไปกว่าคำทักทาย และเรื่องราว
โดยสังเขปของตำบล นายกฯ ว่าให้เราลงพื้นที่
กันก่อน คุยกับนายกฯ เมื่อไรก็ได้ ด้วยเขาเป็น
คนเปิดบ้านพักให้เราพักอาศัยด้วย...

ตำบลดคนดีศรีสุพรรณ

ช่วงที่เราลัดเลาะไปมา ตามศาลา ป้ายบอกทาง วลีหนึ่งที่สะท้อนผ่านม่านตา คือ 'คนดีศรีสุพรรณ' แม้มาต่างกรรมต่างวาระ บางครั้งนำหน้าด้วยคำว่าคนดี บางที่นำหน้าด้วยคำว่าหมู่บ้าน แต่บ่อยครั้งนำหน้าด้วยคำว่าตำบล

ในยามเย็นที่เรานั่งรอสำหรับอาหารมาตั้งโต๊ะ **ทรงบท** **คุ่มฉายา** นายกเทศมนตรีตำบลบ้านดอน นั่งพูดคุยกับเรา เริ่มต้นด้วยสภาพอากาศ ซึ่งเรามานั่งคิดดู ก็กลายเป็นวาระเปิดบทประจำชาติไปแล้ว แต่ต้องยอมรับว่าได้ผลชะงัดนัก เสมือนม่านฉากบนเวทีเปิดออกอย่างเรียบง่าย และที่ตามมาจากนั้นคือเรื่องราวใจความที่แท้จริง

นายกฯ ทรงบท เริ่มต้นแล้วว่า ในยุคสมัยที่
บรรหาร ศิลปอาชา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพลานั้นนายกฯ บรรหาร ได้หยิบยกยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ด้วยเห็นว่า คนคือกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติ โดยให้จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นต้นแบบ กระทั่งพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว ก็ยังผลักดันเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง

“กลุ่มเป้าหมายเริ่มจากเยาวชนในโรงเรียนก่อน ผ่านโครงการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ โดยกำหนดคุณลักษณะที่ดี 11 ประการ ซึ่งในทุกพื้นที่ของจังหวัดสุพรรณบุรีจะมีป้ายนี้ เพื่อเป็นข้อคิดให้นักเรียน และให้โรงเรียนใช้

คุณลักษณะดังกล่าวนั้นต่อยอดกิจกรรมซึ่งที่เห็นกันมากคือการประกวด ทั้งนี้เพื่อให้เด็กไปกระตุ้นผู้ปกครองที่บ้าน” นายกฯ ทรงบทว่า

หลังจากดำเนินการไปได้สองปี จึงได้เกิดการต่อยอดเป็นโครงการหมู่บ้านคนดีศรีสุพรรณทั่วทั้งจังหวัดสุพรรณบุรี โดยในแต่ละปี ทุกตำบลส่งตัวแทนผู้ใหญ่บ้านเข้าประกวดระดับอำเภอ ก่อนคัดเลือกตัวแทนที่ดีที่สุดเพื่อเข้าประกวดระดับจังหวัดต่อไป

นายกฯ ทรงบท เล่าต่อว่า หลังจากทำโครงการหมู่บ้านคนดีศรีสุพรรณได้ไม่นานทางจังหวัดก็ต่อยอดเป็นโครงการตำบลคนดีศรีสุพรรณ ซึ่งดำเนินการต่อเนื่องยาวนานมากกว่าสิบปีแล้ว โดยการประกวดแต่ละครั้งจะ

มีคณะกรรมการเข้ามาตรวจสอบทุนของตำบล เช่น ของดีของตำบล ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมไหม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานร่วมกันอย่างไร บูรณาการหรือไม่

“แต่จุดที่สำคัญที่สุดคือการมีส่วนร่วมของประชาชน” นายกษ ทรงบทเน้น

กระทั่งในปี 2556 อำเภออุ้มทองส่งตำบลบ้านดอนเข้าประกวด ครั้งนั้นพื้นที่ต่างๆ ในอำเภอเข้ามาช่วยกันเติมสิ่งที่ตำบลบ้านดอนมีให้ดียิ่งขึ้น ผลปรากฏว่าตำบลบ้านดอนได้รับรางวัลชนะเลิศ

“จุดเด่นของตำบลบ้านดอนคือมีวัฒนธรรมไทยทรงดำ เราเป็นกลุ่มชนรักสงบ ไม่มีคดีความรุนแรง แต่ละหมู่บ้านช่วยกันสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อย ขณะที่คนไทยกลางก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ จุดสำคัญที่ทำให้ได้รับรางวัล คือประชาชนในตำบลมีความพร้อม ยามมีงานต่างระดมมาช่วยทำงาน กลุ่มวิสาหกิจต่างๆ มีความยั่งยืน ไม่ใช่อัดมาเพื่อรับเงินจากรัฐแล้วหายไป” นายกษ ทรงบทว่า

นอกจากนี้ ตำบลบ้านดอนยังเป็นหนึ่งในสามตำบลจากทั่วประเทศที่ได้รับรางวัลวิญญารจรงสูง ซึ่งเป็นหนึ่งในคุณลักษณะที่ดี 11 ประการ

“ทุกวันนี้เรายังคงยึดหลัก 11 ประการ และทำเรื่อยมาตลอด 19 ปี” นายกเทศมนตรีว่า เมื่อได้รับรางวัลในปี 2556 แล้ว ปีต่อมาตำบลบ้านดอนจึงต่อยอดเป็นโครงการคนดีศรีบ้านดอน เน้นส่งเสริมเรื่องการจัดการขยะ ใช้กลุ่มเป้าหมายหลักคือนักเรียน โดยให้เด็กนักเรียนคัดแยกขยะจากบ้าน แล้วนำมาที่โรงเรียนเพื่อแลกคะแนนทุกวัน และประชาสัมพันธ์ให้ทั้งขยะเป็นที่ เป็นทาง

นายกษ ทรงบท เล่าต่อว่า ตำบลต้องการให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ จัดการตัวเองได้ ซึ่ง ณ วันนี้ ชุมชนสามารถจัดการขยะด้วยตัวเอง เทศบาลไม่ต้องจัดบริการส่วนนี้ สามารถนำไปพัฒนาด้านอื่นต่อไป เช่นเดียวกับเรื่องการใช้รถใช้ถนน ที่ทุกคนร่วมมือกันเพื่อลดอุบัติเหตุเป็นศูนย์

“กลุ่มที่ดูแลยากหน่อย คือผู้สูงอายุกับเด็กเล็ก ส่วนเด็กซึ่งรอมอเตอร์ไซด์ กลุ่มวัยคะนองนี้เรามีวิธีของเรา ถ้าพบเจอที่หมู่บ้านไหน ให้แจ้งตำรวจที่ประจำในพื้นที่จับ แต่ไม่ส่งเข้าคุก เราเอามาอบรมให้เขากลับตัว ติดต่อพ่อแม่มารับฟังด้วย ทุกวันนี้แทบไม่เหลือ ถ้าจับไม่ได้ เราตามถึงบ้าน จนช่วงหลังพ่อแม่เขาพามาเอง ขอให้เราอบรมให้ พูดคุยกัน สอนด้วยเหตุด้วยผล ไม่มีคำตำ ถามถึงความผิดเขา แจงเขาว่า สิ่งที่ทำนั้นตกถึงพ่อแม่ รักพ่อรักแม่อย่าทำหันไปทำสิ่งผิดๆ เล่นกีฬา ช่วยพ่อแม่ทำงาน” นายกฯ ทรงบท เล่า

ส่วนเรื่องยาเสพติด นายกฯ ทรงบท เล่าว่า **ร.ต.ท.นันท แร่เพชร** รองสารวัตรปราบปราม สถานีตำรวจภูธรสระยายโสม ที่มาประจำการอยู่ในตำบลบ้านดอน ได้เข้ามาทำโครงการชุมชนปลอดภัยไร้อาชญากรรมไว้ที่หมู่ที่ 6 บ้านดอนใต้ ซึ่ง ณ วันนี้ โครงการสิ้นสุดแล้ว แต่ในอนาคตอยากต่อยอดให้ทั่วทั้งตำบล รวมถึงทำศูนย์บำบัดยาเสพติดไว้คอยให้บริการด้วย

เมื่อถามถึงสิ่งที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน นายกฯ ทรงบท ยอมรับว่า ตำบลบ้านดอนมีปัญหาระบบอาชีพ ด้วยที่ผ่านมามาดำเนินการด้านเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก และต้องเผชิญกับปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ด้วยพื้นที่บ้านดอนเป็นท้องซาง เป็นที่ต่ำ ปัญหานี้จึงเป็นแนวนโยบายหลักที่นายกฯ ใช้สื่อสารกับประชาชน บ้านดอนตอนหาเสียง และเมื่อได้รับตำแหน่งในปี 2555 ก็มีปัญหาน้ำท่วมมาทันที จึงประสานไปที่กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรฯ เพื่อสร้างคันดินในแนวพื้นที่รับน้ำป้องกันไม่ให้น้ำเข้านา

หลังจากปิดทางน้ำได้แล้ว ในปี 2556-2557 น้ำไม่ท่วมอีก แต่กลายเป็นว่าปี 2558-2559 ต้องเผชิญภัยแล้งแทนเพราะฝนไม่ตก

“เราเลยต้องหาวิธีใหม่ ระดมสมองกันว่า จะทำอย่างไร พอดีทางโรงพยาบาลอุทอง แนะนำให้ทำพืชสมุนไพร และส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกพืชกินเอง ทางโรงพยาบาลอุทองเป็นศูนย์รับซื้อสมุนไพร เพื่อนำไปผลิตยา เราเลยชักชวนชาวบ้านให้มาทำสมุนไพรเพิ่มเติม

แต่ที่นี่ต้องยอมรับว่า คนบ้านดอนทำนามาชั่วชีวิต นายกะ ก็บอกว่า ทำนาตอนนี้รายได้น้อยลงแบ่งพื้นที่สักหน่อยมาลองทำสมุนไพรดุ นายกะ เองก็แบ่งนามาทำเป็นตัวอย่าง 4 ไร่ ทำเป็นไร่นาสวนผสม วันนี้ชาวบ้านเริ่มเข้าใจ และกลุ่มสมุนไพรมาก็เกิดขึ้นเมื่อปีที่ผ่านมา เราประสานกับผู้อำนวยการโรงพยาบาลอุ้มทองว่า ต้องปลูกพืชสมุนไพรมชนิดใดบ้าง ซึ่งทางโรงพยาบาลก็ช่วยประสานเกษตรกรอำเภอ เพื่อให้ช่วยตรวจสอบดินของตำบลว่าเหมาะสมกับพืชชนิดนั้นๆ หรือไม่ จากนั้นจึงขอเมล็ดพันธุ์จากกระทรวงเกษตรฯ มาให้ วันนี้ชาวบ้านเริ่มปลูก และมีบ้างที่เริ่มเก็บผลผลิตได้ ชาวบ้านคนอื่นเห็น เริ่มสนใจ อยากปลูกบ้าง ก็ให้เขาสมัครเข้ากลุ่ม” นายกะ ทรงบท อธิบาย

ขณะที่ข้าวซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลักของคนตำบลบ้านดอน นายกะ ทรงบทว่าตอนนี้กำลังทยอยลดให้ชาวบ้านทำนาแปลงใหญ่ลงข้าวพันธุ์ที่มีคุณภาพอย่าง ‘สุพรรณ 41’ ด้วยว่าผลพวงจากนโยบายจ่านำข้าว ทำให้

ชาวบ้านลงข้าวเบา ซึ่งปลูกเพียง 80 วัน ก็เกี่ยวได้ แต่เป็นข้าวที่ไม่มีคุณภาพและส่งออกไม่ได้

“ถ้าใช้ข้าวสุพรรณ 41 เราสามารถทำตลาดต่อได้ และเป็นข้าวพันธุ์ของจังหวัด” นายกะ ทรงบทว่า

ส่วนการทำอาชีพเสริมอื่นๆ นั้น คนที่นี่มีทุนมีความสามารถ นายกะ แจงว่าได้โครงการของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มาช่วยเพิ่มเติม ตำบลจึงมีงบประมาณไปส่งเสริมอาชีพที่ชาวบ้านมีภูมิปัญญาอยู่แล้ว รวมถึงสร้างคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ ให้ดียิ่งขึ้นด้วย

“เราอยากให้ทุกโครงการที่คิดที่ทำความความต่อเนื่องและยั่งยืน ถ้าทำแบบไฟไหม้ฟางอย่าไปทำ ไม่มีประโยชน์ต่อชุมชน หรือประเทศชาติ วันนี้ผมขอชาวบ้าน 10 ปี เพื่อพัฒนาชุมชน คุณภาพชีวิต โครงสร้างพื้นฐาน ถ้า 4 ปีแรกทำไม่ได้ ผมขอลดเอง ถ้าทำได้ขอต่อใน 10 ปี ถ้าผมมองว่าชุมชนแข็งแรงแล้ว ผมจะหยุด อยู่พักผ่อนสบายๆ ที่บ้าน” นายกะ เทศมนตรีตำบลบ้านดอน กล่าวทิ้งท้าย...

ชุมชนปลอดภัยไร้อาชญากรรม

เราได้ยินเรื่องราวของหมู่บ้านต้นแบบ หมู่ที่ 6 บ้านดอนใต้ ที่นายกเทศมนตรีตำบลบ้านดอนเล่าให้ฟัง จึงเป็นที่มาให้เราติดตามต่อว่าหมู่บ้านต้นแบบนี้เป็นอย่างไรกันแน่

ด้านข้างของสำนักงานเทศบาลตำบลบ้านดอนเป็นที่ทำงานของ **ร.ต.ท.นันทน์ แร่เพชร** รองสารวัตรปราบปราม สถานีตำรวจภูธรระยอง โสม และทีมงานซึ่งมาประจำการอยู่ที่นี่ โดยในช่วงปลายปี 2557 ร.ต.ท.นันทน์ ได้ร่วมกับเทศบาลตำบลบ้านดอน และกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง จัดทำโครงการชุมชนปลอดภัยไร้อาชญากรรม Crime Zero Community นำร่องขึ้นที่ หมู่ที่ 6 บ้านดอนใต้

โครงการชุมชนปลอดภัยไร้อาชญากรรม เป็นโครงการของกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ซึ่งได้ทดลองนำทฤษฎี Community Policing มาใช้ โดยมีหัวใจสำคัญคือการมีตำรวจ CPO (Community Policing Officer) หรือที่ผู้คนเรียกติดปากว่า 'ตำรวจรับใช้ชุมชน'

ผลจากการนำทฤษฎีนี้ไปปรับใช้ในหลายพื้นที่ ปรากฏว่าได้ผลตอบรับดี ทาง **พล.ต.ท.วีรพงษ์ ชื่นภักดี** ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 7 ในขณะนั้นจึงได้นำมาขยายผลในพื้นที่จังหวัดนครปฐม กาญจนบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม โดยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ

แต่ละพื้นที่ทำโครงการนี้ในชุมชนที่ตนเองรับผิดชอบอยู่

"เป้าหมายของเราคือเพื่อรักษาความสงบสุขของชุมชน แก้ปัญหาในพื้นที่ด้วยการสร้างพันธมิตรกับชุมชน โดยอาศัยการทำงานร่วมกันของ 'Big Six' ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี ภาครธุรกิจ หน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานที่ไม่แสวงหาผลกำไรอื่น ๆ เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และสื่อมวลชน โดยกลุ่มนี้จะเป็นเสมือนผู้สนับสนุนหลักของเรา" ร.ต.ท.นันทน์ เล่า

ร.ต.ท.นันทน์ เล่าต่อว่า ทางทีมตำรวจที่มาประจำในพื้นที่ตำบลบ้านดอนใต้เลือกพื้นที่ หมู่ที่ 6 ด้วยสถานการณ์ในพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ไม่มีอาชญากรรมรุนแรง และตัวผู้หมวดเองเป็นคนบ้านดอนใต้ด้วย จึงเป็นการดีที่จะเริ่มต้นจากพื้นที่ที่คุ้นเคย เพื่อสร้างต้นแบบให้เป็นที่ประจักษ์

ขณะที่ **ร.ต.ต.สมัย แร่เพชร** กล่าวเสริมว่า กิจกรรมนี้มีระยะเวลาทำงาน 6 เดือน เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2557 ถึงวันที่ 30 พฤษภาคม 2558 โดยหน้าที่ของตำรวจ CPO เริ่มตั้งแต่การสำรวจข้อมูลเชิงลึกว่า ชุมชนเป็นอย่างไร จากนั้นจึงประสานผู้นำชุมชนพร้อมตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแลเรื่องนี้ โดยเฉพาะ ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ตำรวจ 2 คน

อาสาสมัครตำรวจ 5 คน และคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยคณะกรรมการชุดนี้ประชุมหารือกันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งประเด็นหลักๆ หนึ่งไม่พบปัญหาที่คุ้นชินอย่างวัยรุ่นจับกลุ่มแข่งรถจักรยานยนต์ ปัญหาหลักเล็กน้อย ปัญหายาเสพติด ส่วนการแก้ปัญหาอื่น หากไม่ใช่กรณีที่ร้ายแรง ตำรวจพร้อมผู้นำชุมชนจะเน้นการพูดคุยเป็นหลัก เมื่อพูดคุยกันเสร็จจึงปล่อยตัว โดยติดตามความเคลื่อนไหวและประเมินผลเป็นระยะ

“อย่างเด็กซิ่งหรือเด็กเสพยาเสพติด เรานำมาทำกิจกรรมกับเรา เช่น เล่นดระกร้อแข่งฟุตบอลในงานกีฬาต้านยาเสพติด เพราะเราต้องการให้โอกาสเขาได้ปรับปรุงตัว บางครั้งต้องจับเข้าคุกกันทั้งครอบครัว เพราะหลายครั้งพ่อแม่ผู้ปกครองไม่กล้าคุยกับลูก เวลามีปัญหาที่ก็โทรมาขอให้ตำรวจช่วยจัดการ คณะกรรมการ

ก็ไปกันทั้งชุด ส่วนใหญ่ปัญหาจะคลี่คลายด้วยดี แต่ถ้าคนใดที่ไม่ยอมให้ความร่วมมือก็ต้องดำเนินการตามกฎหมาย” ร.ต.ท.นั้นช่วยขยายความ

ผลจากการทำงานโดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทำให้ปัญหาเล็กลง น้อยๆ ในชุมชนจางหายไป และความสำเร็จนี้แทบไม่ต้องใช้งบประมาณ ทำให้ **ทรงบท คุ่มฉายา** นายกเทศมนตรีตำบลบ้านดอน อายากที่จะต่อยอดโครงการนี้ให้ขยายไปทั่วพื้นที่ ณ เวลานี้จึงได้ประสานกับผู้นำแต่ละหมู่บ้าน เพื่อวางแผนการทำงานร่วมกัน พร้อมกับมีการต่อยอดโครงการอื่นๆ อาทิ โครงการ D.A.R.E. ซึ่งเป็นโครงการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปให้ความรู้เรื่องยาเสพติดถึงในรั้วโรงเรียน

“ปลายปีนี้ก็น่าจะเริ่มเดินต่อได้แล้ว” ร.ต.ท.นั้น ทั้งท้าย...

(จากซ้าย) สำริง ช่างไม้งาม, ร.ต.ท.นั้น แร่เพชร, พล ใจบุญ

A portrait of Sam Bodi Kumjaya, a middle-aged man with glasses, wearing a light blue polo shirt. He is looking directly at the camera with a neutral expression. The background is a blurred outdoor setting, possibly a market or a public space.

ศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลบ้านดอน

สมบัติ คุ่มฉายา

เพียงเราต่อติดแล้ว เรื่องราวต่างๆ จึงไหลออกมาแก้มกับบรรยากาศยามเย็นเป็นฉากตอนและพลันที่ สมบัติ คุ่มฉายา ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลบ้านดอน หรือพี่ชายของนายกฯ ซึ่งปลูกเรือนอยู่ห่างออกไปทางด้านหลัง เข้ามาร่วมวงสนทนา ก็ทำให้เราได้รู้ถึงเรื่องราวที่น่าสนใจเพิ่มขึ้นมาอีกเรื่องหนึ่ง

นายกฯ เลียบเคียงไปถึงเรื่องการเข้าถึงกฎหมายและความยุติธรรมของชาวบ้าน ด้วยที่นี้มีศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลบ้านดอนตั้งขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านเข้าถึงกฎหมาย รวมถึงเป็นศูนย์กลางในการคลี่คลายปัญหาพิพาทภายในชุมชน ซึ่งดีต่อทั้งตัวชาวบ้าน และขั้นตอนกระบวนการทางกฎหมาย

ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนี้เป็นนโยบายของ พล.อ.ไพบูลย์ คุ่มฉายา รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงยุติธรรม ที่ตั้งใจให้ประชาชนเข้าถึงกฎหมายและความยุติธรรม รวมถึงลดภาระให้กับศาล โดยกำหนดให้แต่ละอำเภอต้องมีศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบล อย่างน้อย 1 แห่ง ซึ่งโครงการนี้เริ่มต้นในปี 2558 และตำบลบ้านดอนได้รับเลือกให้เป็นพื้นที่นำร่องของอำเภออยู่ทอง

นายกเทศมนตรีตำบลบ้านดอนอธิบายว่า ก่อนศูนย์ฯ มาลงที่ตำบลบ้านดอน ฝั่งยุติธรรมจังหวัดสุพรรณบุรีได้ติดต่อหลายพื้นที่ แต่ไม่มีใครพร้อมที่จะทำ เพราะต้องยอมรับว่า นักการเมืองหลายคนกลัวเสียฐานคะแนนเสียง ด้วยคิดกันไปว่า หากเกิดความขัดแย้งกันระหว่างคู่กรณี แล้วเข้าไปดำเนินการ ก็กลัวฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเกลียด แต่กับที่ตำบลบ้านดอนผู้บริหารเห็นว่าการทำให้ทั้งสองฝ่ายหันหน้า

เข้าหาเกินเป็นเรื่องที่ต้องทำ และที่ผ่านมาด้วยตำแหน่งในสังคม ทำให้ทั้งตัวนายฯ และที่ปรึกษานายฯ ได้ทำเรื่องนี้ก่อนมีศูนย์ด้วยซ้ำ

“ส่วนมากเป็นเรื่องที่ดิน ซึ่งผมกับนายฯ เคยช่วยไกล่เกลี่ยตั้งแต่ก่อนเกิดศูนย์ฯ เป็นการเช่าที่ดินทำกิน สัญญาปีต่อปี เริ่มต้นผู้เช่าใช้เงิน 12,000 บาทปรับที่ดินเพื่อทำเกษตร หลังจากทำนาไปแล้ว 1 ปี ปีที่ 2 เกิดปัญหาไม่มีน้ำทำการเกษตร จึงไม่จ่ายค่าเช่าที่ดินทางเจ้าของที่ดินเรียกร้องให้นำเงินมาจ่ายมิเช่นนั้นต้องย้ายออก ผู้เช่าไม่ยอม เพราะปรับปรุงที่ดินแล้ว หากต้องออกก็จะขอเงินค่าปรับปรุงที่ 12,000 บาทคืน เรื่องจึงมาถึงเทศบาล ทั้งผมและน้องชายจึงลองศึกษาข้อกฎหมาย พบว่ามี พ.ร.บ.การเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ.2524 หรือกฎหมายเช่านา ซึ่งระบุว่า ระยะเวลาเช่าต้องไม่น้อยกว่า 6 ปี หากต้องการขอคืน เจ้าของต้องเอาไปใช้ทำเกษตรกรรมจริง และต้องขออนุญาตจากคณะกรรมการเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม (คชก.) ระดับตำบลก่อน เช่นนั้นเบื้องต้นสัญญาที่ทำกันปีต่อปีจึงถือเป็นโมฆะ”

เมื่อมีการแจกแจงข้อกฎหมาย ทางเจ้าของที่ดินยอมรับสัญญาที่เป็นโมฆะ แต่ที่สรุปไม่ได้คือจำนวนเงินที่เจ้าของที่ดินต้องจ่าย โดยผู้เช่าต้องการเงินเต็มจำนวน ส่วนเจ้าของที่ดินยินยอมจ่ายให้ 5,000 บาทเท่านั้น หลังจากเจรจากันพักใหญ่ นายฯ ทรงบทรจึงเสนอว่า เมื่อผู้เช่าลงทุนปรับปรุงที่ดินเป็นเงิน 12,000 บาท ถ้าเฉลี่ยปีต่อปี

ตามสัญญาเช่าขั้นต่ำ จะอยู่ที่ปีละ 2,000 บาท เมื่อผู้เช่าทำนาไปแล้ว 1 ปี จึงเหลืออีก 5 ปี ที่ยังไม่ใช้ประโยชน์ ฉะนั้นหากเจ้าของที่ดินยินยอมคืนเงินผู้เช่า 10,000 บาท ทั้งสองฝ่ายตกลงหรือไม่ ปรากฏว่ายอมลงทั้งคู่ ข้อพิพาทก็จบลงด้วยดี

“ชาวบ้านเขาไม่มีที่พึ่ง เวลามีปัญหาอะไรก็ต้องมาหาเรา โดยหลักการของเราตอนนั้นคือไม่เข้าใครออกใคร ให้ความยุติธรรมเต็มที่ที่สำคัญเราใช้สัญญาใจกัน จบเป็นจบ ไม่มีเอกสารแนบท้าย เพราะตอนนั้นยังไม่มีศูนย์ฯ” ที่ปรึกษานายฯ อธิบายให้ฟัง

วันนี้ตำบลมีศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลบ้านดอน ตั้งอยู่ที่สำนักงานเทศบาลตำบลบ้านดอน โดยมีสมบัดเป็นประธานศูนย์ฯ นอกจากนี้ยังประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลตำบล ตัวแทนผู้ใหญ่บ้าน 3 คน และตำรวจสายตรวจพื้นที่ ร่วมเป็นคณะกรรมการ โดยมีปลัดเทศบาลตำบลบ้านดอนเป็นเลขานุการ และมีปลัดอำเภออยู่ทอง กำนัน นายเทศมนตรี และสารวัตรปราบปราม สก.สระยาโยสม เป็นที่ปรึกษา

เมื่อมีผู้ยื่นคำร้องมาที่ศูนย์ฯ คณะกรรมการจะนัดทั้งสองฝ่ายมาพูดคุยพร้อมกับองค์คณะเพื่อหาทางออกร่วมกัน จนนำไปสู่การเจรจายอมความและชดใช้ค่าเสียหาย ด้วยคดีส่วนใหญ่เป็นคดีแพ่ง รวมถึงการดูแลผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรม เช่น การขอใช้สิทธิจากกองทุนยุติธรรม หรือโอกาสในการดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุขหลังพ้นโทษ ฯลฯ

เมื่อจัดตั้งขึ้นมาแล้ว ศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลแห่งนี้ก็ได้รับเรื่องทำทนายทันที เป็นเรื่อง ของเจ้าของที่ดินใหม่กับผู้อยู่อาศัยเดิม ที่เป็น ญาติของผู้ชาย ซึ่งปลูกบ้านในที่ดินนี้

“ตอนแรกคดีนี้ เขาไปยื่นเรื่องกับศูนย์ ดำรงธรรมของจังหวัด ทางจังหวัดเห็นว่ามี ศูนย์ฯ ตำบลแล้ว จึงส่งกลับมา โดยผู้ว่าฯ ส่งยุติธรรมจังหวัดมารับฟังด้วย ข้อพิพาทคือ ผู้อยู่อาศัยเดิมจะขอค่ารื้อถอน 100.000 บาท แต่คนซื้อที่ไม่มีเงิน แคมป์กรณ์ไม่ค่อยได้อยู่ บ้านชำรุดไปตามกาลเวลา เธออธิบายไปว่า ค่ารื้อถอนมากเกินไป ถ้าไปที่ศาล ศาลมีแนวโน้ม ให้รื้อถอนแน่นอน เพราะมาขอเขาอาศัยอยู่” นายกษ เลาเกริ่นให้ฟัง

ต่อจากนั้นจึงมีการเจรจาต่อรองกันไป ผู้อยู่อาศัยเดิมเป็นคนหาเข้ากินค่า ต่อรองมาที่ 30.000 บาท แต่คู่กรณ์ยังไม่ยอม จนที่สุด ทีมไกล่เกลี่ยเสนอให้ขายบ้านแทน เจ้าของที่ดิน

จ.ส.ต.สุรเจต สุดดา

จะได้ไม่ต้องปลูกบ้านใหม่ ซึ่งผู้ซื้อยอมตกลง แต่ขอลดราคา เจริญกันอยู่นานจนได้ซื้อสรุปที่ 70,000 บาท

“ตอนนั้นพอได้ซื้อสรุป ผมถามเจ้าของที่ว่าจะให้ได้เท่าไร เขาบอกว่ามีอยู่ 30,000 บาท ส่วนที่เหลือไม่รู้จะทำอะไร ขอเวลาสัก 2 ปีได้ไหม เจ้าของบ้านไม่ยอมจะเอาเงินสด ผมเลยถามเจ้าของบ้านว่า ถ้าให้ครบ จะย้ายออกเมื่อไร เขาบอกว่าให้ลูกปิดเทอมก่อน ผมเลยบอกถ้าอย่างนั้นผมจะให้เขายืมที่เหลือเอง จากนั้นทำบันทึกให้แต่ละฝ่ายเซ็นชื่อ และจะจ่ายเงินให้วันที่ย้ายออก เรื่องจบ” นายภษาเล่าบทสรุป

หลังจากทำโครงการมาหลายเดือน ผล

ปรากฏว่า ศูนย์ฯ สามารถไกลเกลี่ยข้อพิพาทต่างๆ ได้เกือบทั้งหมด ถึงขั้นที่ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรียกให้ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลบ้านดอนเป็นศูนย์ต้นแบบ และในอนาคตเมื่อมีการขยายแนวคิดนี้ครอบคลุมทุกตำบลก็มีแผนจะต่อยอดศูนย์แห่งนี้ให้เป็นศูนย์ยุติธรรมชุมชนของอำเภออู่ทอง

“วัตถุประสงค์ของท่านรัฐมนตรีคือ ไม่อยากให้คดีไปกองอยู่ในศาล สิ่งดีที่ตกลงกันในท้องถิ่นได้ก็ควรทำ ที่สำคัญยังเป็นการช่วยเหลือชาวบ้านที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือถูกเอารัดเอาเปรียบ ซึ่งความจริงแล้วทั้งหมดนี้ถือเป็นหน้าที่ของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่แล้ว” นายภษา ทิ้งท้าย...

สุขภาพ
Health

คนตำบลบ้านดอนโชคคืออยู่ลึกหน่อย ด้วยพื้นที่ตั้ง
ของตำบลส่วนหนึ่งอยู่ใกล้กับอำเภออุทอง ขณะที่
อีกส่วนหนึ่งอยู่ใกล้กับอำเภอสองพี่น้อง จังหวัด
สุพรรณบุรี โดยมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
บ้านดอนเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือ
คอยดูแลให้บริการสาธารณสุขด้านสุขภาพอย่างทั่วถึง
แต่เราทราบมาว่า ที่นี้ไม่ได้มีเพียงบริการต่างๆ ไป
ด้วยยังมีอีกหนึ่งกิจกรรมเด่น นั่นจึงเป็นเหตุผลที่เรา
เดินทางมาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
บ้านดอน...

บ้านดอนปันสุข

ทุกคนรอเราอยู่ที่ห้องทำงานชั้นบน เราเดินเข้าไปยังห้องทำงานของเจ้าหน้าที่ ภายในมีกันอยู่สี่คน สองคนนั่งอยู่ที่โต๊ะทำงาน เป็นผู้ชายและผู้หญิง เข้าใจว่าน่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล อีกสองคนนั่งอยู่ที่ชุดรับแขก เป็นผู้ชายและผู้หญิงอีกเช่นกัน

เราต่างแนะนำตัวต่อกัน จึงได้ทราบว่าชายและหญิงที่นั่งอยู่ที่โต๊ะทำงานคือ **สัจจา ธรรมวงษ์** ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดอน และ **ทิมาพมา ม่วงเพชร** เจ้าหน้าที่สาธารณสุขปฏิบัติงาน ส่วนหญิงและชายที่นั่งอยู่ที่ชุดรับแขกคือ **สำเภา เทียนเพชร** ประธาน อสม.ตำบลบ้านดอน และ **ชมุด แสงเพชรอ่อน** ผู้ป่วยจิตเวช

ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดอน เกริ่นที่มาที่ไปของโครงการบ้านดอนปันสุขให้ฟังว่า ในราวปี 2555 ทาง รพ.สต.บ้านดอน ได้จัดทำโครงการพลังใจขึ้น โดยร่วมกับกองสาธารณสุขฯ เทศบาลตำบล

บ้านดอน ตลอดจนครู แกนนำชุมชน มารวมสมอง เนื่องจากมีข้อมูลว่า ตำบลบ้านดอน มีผู้ป่วยจิตเวชที่ขึ้นทะเบียนมากถึง 35 คน

"คนที่หนักที่สุด คือมาพ้อตัวเองโดยไม่รู้ตัว บ้างเดินแก้ผ้าไปมาในที่สาธารณะ" ผอ.รพ.สต.ว่า

ทั้งนี้ ทาง รพ.สต.บ้านดอน ในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบหลัก จึงเริ่มดำเนินการค้นหาผู้ป่วยจิตเวชที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน โดยส่งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม. ลงไปสำรวจกลุ่มบ้านที่ตัวเองรับผิดชอบ โดยใช้แบบประเมิน 2Q (คำถาม 2 ข้อ เพื่อประเมินภาวะซึมเศร้า ของกรมสุขภาพจิต) ถ้าแบบประเมินชี้ว่าใครมีแนวโน้ม เจ้าหน้าที่งานสาธารณสุขจะกลับไปที่บ้านหลังนั้น พร้อมกับแบบประเมิน 9Q ซึ่งมีคำถาม 9 ข้อ ถ้าประเมินจาก 9Q แล้วพบว่ามีแนวโน้มผู้ป่วยจิตเวชจริงทาง รพ.สต.บ้านดอน จะส่งรายชื่อคนไข้ไปยังโรงพยาบาลประจำอำเภอ

พิมพา ม่วงเพชร

สัจจา ชรามวงษ์

“ชาวบ้านหมู่ที่ 1, 2, 4, 6, 8 และ 9 เราจะส่งตัวไปที่โรงพยาบาลอุทอง ส่วนชาวบ้านจากหมู่ที่ 3, 5 และ 7 เราจัดส่งไปที่โรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งตั้งอยู่ที่อำเภอสองพี่น้อง ที่เป็นเช่นนี้เพราะชาวบ้านเลือกเอง ด้วยเดินทางสะดวกกว่า เราก็อำนวยความสะดวกให้” ผอ.สัจจา อธิบาย

เมื่อทางโรงพยาบาลประจำอำเภอตรวจแล้วพบว่าเป็นคนไข้จิตเวชจริง จะส่งคนไข้กลับมาให้ รพ.สต.บ้านดอน ดูแล โดยในครั้งนั้นพบผู้ป่วยเพิ่มเติมจำนวน 2 คน

ขณะที่ พิมพา เสริมให้ว่า การรักษาผู้ป่วยจิตเวช ใช้ระบบคุบัตตี้ ผู้ป่วยจิตเวช 1 คน ต่อ อสม. 1 คน โดย อสม. จะเข้าไปดูแลอย่างใกล้ชิด จัดยาให้ ช่วยเหลือติดตาม สังเกตการณ์ ถ้าคนไข้มีอาการคลุ้มคลั่ง ทาง รพ.สต.บ้านดอน จะส่งต่อไปที่สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์

“การทำคุบัตตี้ให้ผลค่อนข้างดี ด้วยผู้ป่วยมีความคุ้นเคยกับ อสม. สามารถสื่อสารกัน

และยอมกินยาที่ อสม. เตรียมไว้ให้ ที่สำคัญ อสม.ตำบลบ้านดอน 132 คน ต่างได้รับการฝึกอบรมการดูแลผู้ป่วยจิตเวชเบื้องต้นกันมาแล้ว” เจ้าหน้าที่สาธารณสุขปฏิบัติงานเล่า

กระทั่งในปี 2557 ทางทีมพลังใจเริ่มพูดคุยกันอีกครั้ง ด้วยมีความเห็นหนึ่งขึ้นกันว่า การดูแลผู้ป่วยจิตเวชเพียงกลุ่มเดียวนั้นน้อยเกินไป ขณะที่ชุมชนยังมีกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยติดเตียง และผู้ด้อยโอกาส จึงได้ทำโครงการใหม่ชื่อว่า ‘บ้านดอนปันสุข’

“ในส่วนของผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง เรามี อสม.ดูแลอยู่ใกล้ชิด แต่เราเพิ่มกิจกรรมตรวจสุขภาพ วัดความดัน บ้านไหนมีผู้ป่วยเบาหวาน เราจะตรวจสมาชิกในบ้านให้ด้วย” พิมพาว่า

ขณะที่ผู้ป่วยติดเตียง ผู้ป่วยระยะสุดท้าย ทาง อสม.ได้เข้าไปดูแลเป็นกรณีพิเศษ ติดตามอาการใกล้ชิด และเจ้าพนักงานสาธารณสุขจาก รพ.สต.บ้านดอน จะเข้าไปตรวจเยี่ยม

ทุกเดือน หรือถ้าเป็นเคสหนัก จะลงเยี่ยม
ทุกสัปดาห์

ในส่วนของผู้ป่วยจิตเวชนั้น ทาง รพ.สต.
บ้านดอน ได้ค้นหาต่อเนื่องทุกปี แต่พบว่า
ไม่มีเพิ่มเติม กลับกันยังลดลง ด้วยมีบางคน
ที่เสียชีวิตไป บางคนย้ายออกนอกพื้นที่
โดยวันนี้ รพ.สต.บ้านดอน มีผู้ป่วยจิตเวช
ในความดูแล 25 คน ในจำนวนนี้อยู่สถาบัน
กัลยาณิราชนครินทร์ 1 คน และรับโทษในเรือนจำ
อีก 1 คน

“ในไม่กี่วันข้างหน้า เราจะไปรับผู้ป่วยจาก
สถาบันกัลยาณิฯ กลับบ้าน โดยถ้าถามผม
ก่อนปี 2555 ที่จะทำโครงการ ผมว่าไม่มีใคร
กล้าทำเรื่องการดูแลผู้ป่วยจิตเวช เพราะกลัว
สมัยก่อนผมลงพื้นที่ ชาวบ้านเดือนเผลยว่า
หมอลยาเข้าไป คนนี้น่ากลัว เคยมีประวัติ
ทำร้ายคน ผมลองเดินผ่านไป เขาโยนมีด
ออกมา แต่กาลเวลาผ่านไป เราเรียนรู้มากขึ้น

เข้าใจมากขึ้น เราไม่สามารถให้เขาอยู่ตามมี
ตามเกิดโดยไม่มีกรดูแล หรือไม่อยู่ในการรับรู้
ของเราได้” ผอ.รพ.สต.บ้านดอน กล่าว

หลังจบคำของผู้อำนวยการฯ หญิงวัย
กลางคนคนหนึ่งเดินเข้ามาด้วยอารมณ์เร่งรีบ
ผอ.สัจจา เลยแนะนำให้เรารู้จักกับ **พรศิริ
พรหมเพียงช้าง** อสม. เธอนั่งลงข้างๆ แล้วเล่า
เรื่องราวให้เราฟัง เธอว่าเพิ่งเข้ามาเป็น อสม.
เมื่อปี 2554 คอยช่วยเหลือดูแลด้วยจิตอาสา
ไม่ได้เงินเดือน กระทั่งมีโครงการพลังใจขึ้น
แล้วหนึ่งในผู้ป่วยนั้นมีพี่ชมนต์ ซึ่งไม่มีใครเป็น
คู่บัดดี้

“บังเอิญว่าพี่เป็นเพื่อนสมัยเรียนของชมนต์
นั่นจึงเป็นจุดเริ่มต้น ถ้ามว่ากลัวไหม ก็กลัว
เพราะคติเขารุนแรง” พรศิริว่า

ชมนต์ตกเป็นผู้ต้องหา และถูกดำเนินคดี
ในปี 2544 แต่ด้วยความที่เขายาป่วย จึงรับโทษ
อยู่เพียงหนึ่งเดือนครึ่ง แล้วออกมารักษาตัว

ชมนัด แสงเพชรอ่อน

พรศิริ พรหมเพียงช้าง

“ตอนนั้นเขากลับมาบ้าน แต่ชาวบ้านกลัวเขา ยังตีที่ค้อนหมอบ รพ.สต. เข้าไปคุยกับเขา ให้เข้ามาทำงานที่รพ.สต. ตัดหญ้า รดน้ำ มีค่าจ้างให้ เพื่อให้เขาไม่เครียด ชาวบ้านที่มาโรงพยาบาลเห็นทุกวัน แรกก็กลัวๆ หลังๆ กลายเป็นคุ้นเคย เริ่มได้รับการยอมรับมากขึ้น”

วันนี้ชมนัดสามารถกลับมาใช้ชีวิตปกติ อยู่ในชุมชน ขณะที่ยังมีเคสหนักๆ อีกหลายเคสแตกต่างกันไป

“คนหนึ่งลูกเสียชีวิต แล้วเกิดอาการหลอน ปลอ่ยวางไม่ได้ อีกคนประสบอุบัติเหตุศีรษะกระแทกพื้น กลายเป็นผู้ป่วยจิตเวชเดินแก้ผ้าไป แล้วยังมีสามีภรรยาอีกคู่หนึ่งเสียลูกไป จนมีอาการป่วยทางจิตทั้งคู่” พรศิริเล่า

พิมพ์พา ช่วยเสริมว่า ณ วันนี้ มีผู้ป่วยจิตเวชเพียง 7 รายที่ญาติสามารถพามารักษาตัวได้ ส่วนที่เหลือ เจ้าหน้าที่ อสม. ต้องเข้าไปหา เพื่อให้การดูแลถึงที่บ้าน

“ถามว่าวันนี้ สถานการณ์ดีขึ้นมากน้อยแค่ไหน เราบว่าดีขึ้นมาก เพราะวันนี้อย่างน้อยเรารู้ตัวบุคคล ทุกคนอยู่ในความดูแล ผิดกับเมื่อก่อน ที่เรารู้ไม่ครบ ไม่มีการดูแลใกล้ชิด ที่สำคัญญาติผู้ป่วยให้ความร่วมมือมากขึ้น ผิดกับแต่ก่อนที่เขายังไม่ยอมรับว่าลูกตัวเองป่วย” เจ้าหน้าที่สาธารณสุขปฏิบัติงานอธิบาย

ณ เวลานั้น เรานึกคำพูดที่จะสื่อสารกับพี่ชมนัดไม่ออก ขณะที่เขานั่งนิ่งตรงมุงชุดรับแขก เรายิ้มให้อย่างชัดเจน จึงถามไปว่า วันที่พี่ชมนัดยังทำงานอยู่ที่โรงพยาบาลหรือไม่

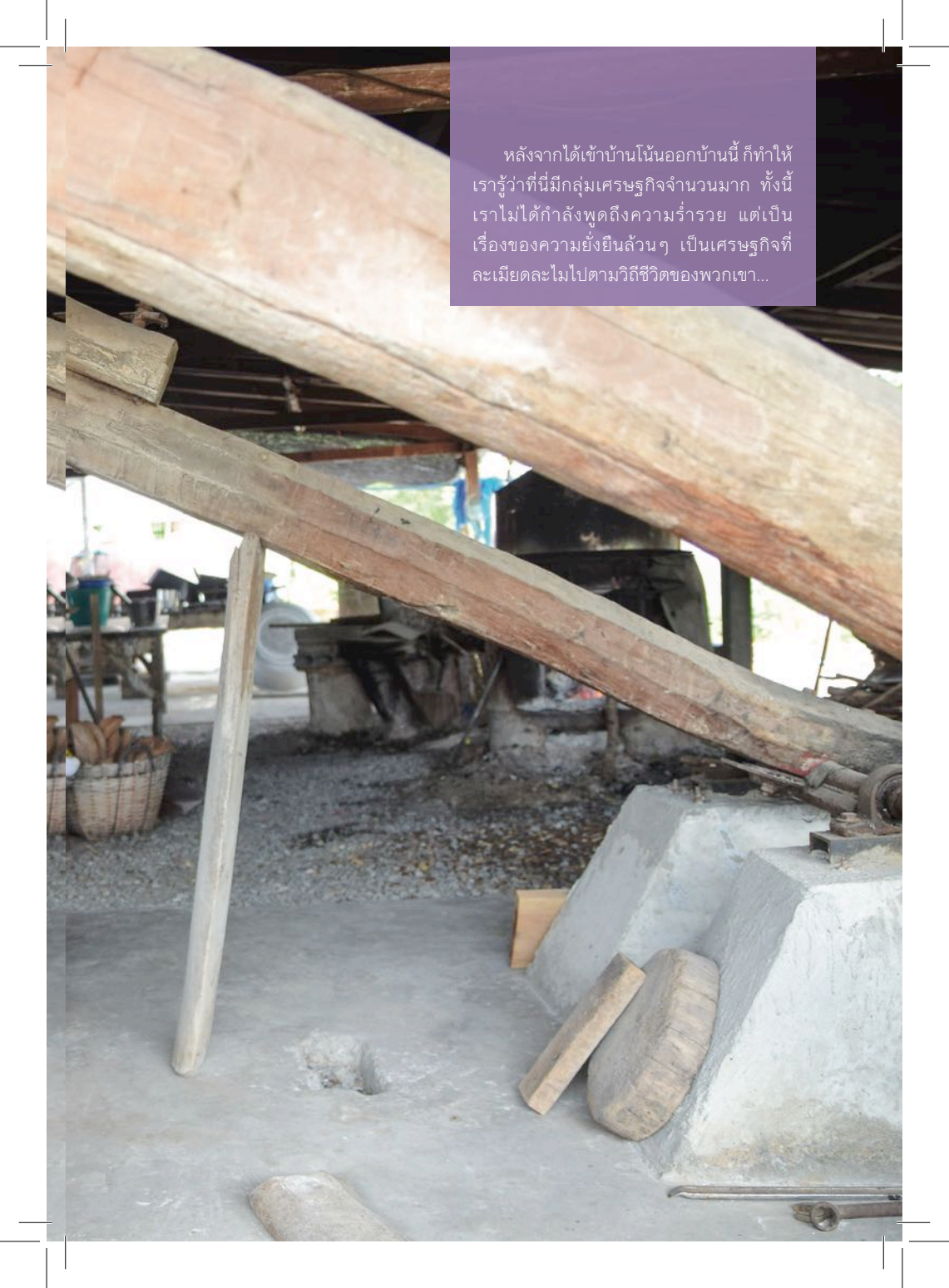
“งานหลักของพี่ชมนัดวันนี้ คือดูแลแม่ที่ชราภาพ กับออกไปรับจ้างเล็กๆ น้อยๆ” ประธาน อสม. กล่าวเช่นนั้น

เหนือกว่าการดูแลอย่างใกล้ชิด เราบว่าความเข้าใจนั้นสำคัญกว่า และคงจะดี ถ้าพวกเขาเหล่านี้ได้รับโอกาสอีกครั้ง...

เศรษฐกิจชุมชน

Economy

หลังจากได้เข้าบ้านโน้นออกบ้านนี้ ก็ทำให้
เรารู้ว่าที่นี่มีกลุ่มเศรษฐกิจจำนวนมาก ทั้งนี้
เราไม่ได้กำลังพูดถึงถึงความร่ำรวย แต่เป็น
เรื่องของความยั่งยืนล้วนๆ เป็นเศรษฐกิจที่
ละเมียดละไมไปตามวิถีชีวิตของพวกเขา...

กลุ่มโรงสีข้าวชุมชนบ้านดอนไฮ หมู่ที่ 9

วันนั้นสภาพอากาศแปรปรวน ช่วงเช้าอากาศร้อนและแดดจ้า แต่ช่วงบ่ายท้องฟ้ากลับมืดครึ้ม ลมม้วนฝุ่นขึ้นเป็นวงโค้งแล้วปลิวไป เราเห็นท่าไม่ดี คิดว่าฝนต้องตกแน่ และพื้นที่โดยรอบของโรงสีมีเพียงร่มชายคาของไม้ใหญ่เท่านั้น ทั้งพอเหมาะพอเจาะว่ามีชุดโต๊ะเก้าอี้ตั้งอยู่ด้านข้างโรงสี ถัดเข้าไปจากศาลเจ้าซึ่งตั้งกันอยู่ ท่ามกลางเสียงอื้ออึงของลมผสมกับเสียงเครื่องสีข้าวที่กำลังทำงาน เราเอ่ยทักทายกับชาวบ้านกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนบ้านดอนไฮ หมู่ที่ 9 ที่มาต้อนรับเรา และท่ามกลางความตระหนกของเรา ในสีหน้าของพวกเขากลับตรึงกันข้าม คล้ายกับว่าฝนห่านี้คือสิ่งที่รอคอยมายาวนาน พลันทำให้เราทักถามถึงฝนล่าสุดที่ตกมายังบ้านดอน

“ไม่ตกมานานแล้ว” ใครคนหนึ่งพูดตอบเรา

กระทั่งเช้าเรื่อง สีหน้าตลอดจนอากัปภิกิริยา

ของทุกคนส่งสัญญาณมายัง นิสัน พันธุ์เพชร ประธานกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนบ้านดอนไฮ เราเองไม่รีรอ ยิ่งคำถามไปที่เขาทันทีที่เห็นวามดินนั้นเป็นเอกฉันทแล้ว

นิสันเล่าให้เราฟังว่า บ้านดอนไฮ หมู่ที่ 9 มีประชากร 800 กว่าคน จากจำนวนครัวเรือนประมาณ 200 กว่าหลังคาเรือน โดยร้อยละ 90 เป็นชาวนา แต่พื้นที่บ้านดอนไฮเป็นที่สูงที่ราบที่มีอยู่เป็นแอ่งกระทะ ทำให้ชาวนาปลูกข้าวนาปรัง รอให้ฝนทิ้งช่วงไปก่อน

“แต่ที่นี้ในหมู่บ้านเราไม่มีโรงสีเลยสักแห่ง ยามที่ชาวบ้านเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ต้องนำข้าวไปแปรรูปที่โรงสีนอกพื้นที่ ซึ่งรู้กันอยู่ว่าค่าใช้จ่ายสูง เราเองก็ไม่ได้ร่ำรวย” ประธานกลุ่มฯ ร่ำลิดถึงปัญหาตันต่อให้เราฟัง

กระทั่งในปี 2550 บ้านดอนไฮได้รับงบประมาณ 250,000 บาท จากโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน หรือ

โครงการ SML ในครั้งนั้นมีการจัดประชาคมเพื่อรับฟังปัญหาและความต้องการของคนในพื้นที่ ปรากฏว่าชาวบ้านร้อยละ 70 ต้องการให้มีโรงสีข้าวของชุมชน งบประมาณดังกล่าวจึงถูกแบ่งเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งสำหรับสร้างโรงเรือนบนที่ดินสาธารณะ ซึ่งคนในหมู่บ้านบริจาคให้ เหลือเงินอีกส่วนหนึ่ง จึงนำไปซื้อเครื่องสีข้าว แต่ได้เครื่องสีข้าวขนาดเล็ก

ในปีถัดมา หมู่บ้านได้รับเงินจากโครงการ SML อีกครั้ง เป็นจำนวน 250,000 บาท และได้จัดประชาคมขึ้นเช่นเดิม คนในชุมชนส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า เครื่องสีข้าวที่มีอยู่มีกำลังผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการ

“เครื่องขนาดเล็กสีข้าวได้เพียง 500 กิโลกรัมต่อวัน แต่ชาวบ้านมีข้าวบ้านหนึ่งตั้งเท่าไร เราซื้อเครื่องสีขนาดใหญ่ขึ้น เงินที่เหลือนำมาต่อเติมโรงสี โดยตอนนี้เราสีข้าวได้ถึง 1 ตัน” ประธานกลุ่มฯ ว่า

ขณะที่ ดวงสมร แคนเพชร เทรย์ญิก ประจักษ์กลุ่มช่วยเสริมว่า หลังจากมีเครื่องสีข้าวขนาดใหญ่แล้ว คนในหมู่บ้านเริ่มรวมกลุ่มกันโดยใช้วิธีระดมหุ้น หุ้นละ 100 บาท คนหนึ่ง

ซื้อได้ไม่เกิน 50 หุ้น ช่วงแรกมีสมาชิก 94 คน ได้เงินตั้งต้นประมาณ 2 แสนกว่าบาท

“เรานำเงินตรงนี้ไปซื้อข้าวเปลือกมาสีขาย รับซื้อทั้งจากสมาชิก และหมู่บ้านใกล้เคียง โดยเราขายราคาเดียวกัน แต่เราเก็บสต็อกไว้เยอะไม่ได้ ตอนแรกเราเก็บไว้ 15 ตัน มีเงื่อนไขว่าต้องขายให้หมดภายใน 1 ปี ทำมาหลายปีจนเริ่มอยู่ตัว เก็บสต็อกประมาณ 10-12 ตันก็พอ” ดวงสมรกล่าว

ด้าน คำสอน พันธุ์เพชร ฝ่ายบัญชีของกลุ่มอธิบายว่า โรงสีที่นี้สีข้าว 2 ระบบ ไม่ว่าจะสมาชิกหรือไม่เป็นสมาชิก คือ สีฟรีกับจ้างสี โดยแบบแรกไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่โรงสีจะเก็บรำและปลายข้าว ส่วนการจ้างสีโรงสีคิดถังละ 10 บาท หรือกิโลกรัมละ 1 บาท ลูกค้าสามารถนำรำข้าว ปลายข้าว และข้าวสาร กลับไปได้ทั้งหมด

ฉะนั้นโรงสีชุมชนมีรายได้จากการขายข้าวสาร รำข้าว และปลายข้าว โดยรายได้เฉลี่ยหลังหักค่าใช้จ่ายและกันเข้ากองกลางสำหรับเป็นค่าซ่อมค่าอะไหล่เครื่องสีแล้วอยู่ที่ 200,000 กว่าบาทต่อปี

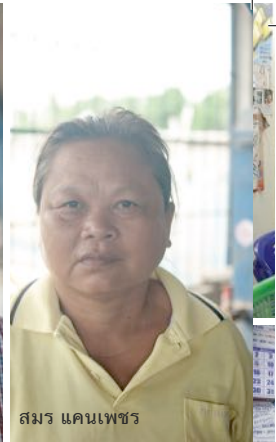
นีสัน พันธุ์เพชร

สายยน พันธุ์เพชร

สมจิตร์ อี๊กเพชร

สมร แคนเพชร

ปัจจุบันกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนบ้านดอนไฮ มีสมาชิก 61 คน มีข้อกำหนดว่าต้องเป็นคน หมู่ที่ 9 โดยเวลานี้มีหุ้นรวม 188,200 บาท คำสอนอธิบายว่า ที่สมาชิกน้อยลงเพราะ บางคนขอลถอนหุ้น ส่วนคนที่ยังอยู่จะได้รับ เงินปันผลทุกปี ขึ้นกับผลกำไรที่ได้ ซึ่งทุกวันนี้ สมาชิกได้เงินปันผลเฉลี่ยร้อยละ 10

“เราอาศัยแนวคิดที่ว่าพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด เราต้องการแก้ปัญหาให้ชาวบ้าน ไม่ได้ต้องการผลกำไรมากมาย แค่เรามีโรงสี ภายในหมู่บ้านก็ดีใจแล้วครับ เรื่องกำไรไม่หวัง เท่าไร เป็นผลพลอยได้” ประธานกลุ่มสรุป...

ไสว พันธุ์เพชร

40 | บ้านดอน...ท้องไปในวิถีไทดำ

ร้านค้าชุมชน หมู่ที่ 8 บ้านบ่อ

จากโรงสีชุมชน เราเดินทางมาที่ร้านค้าชุมชน หมู่ที่ 8 บ้านบ่อ ฝนควบเรามาถึงที่นี่เร็วกว่าเวลานัดหมายถึงครึ่งชั่วโมง เราเลยมีเวลาสำรวจร้านค้าแห่งนี้ หยิบขนม เครื่องดื่ม มารองท้อง พลังดูวิธีการทำงานของคนขาย ตั้งแต่การคิดเงินไปจนกระทั่งการจดบันทึก

“ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นสมาชิก ชื้อครึ่งหนึ่ง เราจะลงรายการไว้ให้ เพื่อนำไปคำนวณปันผล เฉลี่ยคืน” คนขายบอกเรา

เราสีกตัวมานั่งกินขนมที่โต๊ะหน้าร้านพอดีกับที่ขนมหมดถุง **บุญมี อินทร์แสน** ฝ่ายบัญชีของร้านค้าชุมชนแห่งนี้ เทียบมอเตอร์ไซค์ที่หน้าร้าน เราได้รับการแนะนำให้รู้จักกัน

ในมือของเธอมีสมุดบัญชีติดมาด้วย เราต่างนั่งลงที่ชุดม้าหิน เพื่อแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน บุญมีเล่าให้ฟังถึงที่มาที่ไปของร้านค้าชุมชนแห่งนี้ ซึ่งเริ่มต้นจากคนที่บ้านบ่อไปทำงานที่อีสาน แล้วไปเห็นรูปแบบของร้านค้าชุมชน ซึ่งในเวลานั้นบ้านบ่อมีร้านขายของชำทั่วไป

แต่ไม่มีร้านสวัสดิการของหมู่บ้าน เมื่อกลับมาบ้าน จึงนำมาเล่าสู่กันฟัง และเริ่มต้นสู่การลองทำดูบ้าง

“เราเริ่มในปี 2544 ตอนนั้นมีสมาชิก 115 คน ลงหุ้นกันหุ้นละ 10 บาท ไม่จำกัดจำนวนหุ้น ได้เงินตั้งต้นมา 40,000 บาท เรานำมาเช่าบ้านเพื่อเปิดเป็นร้านค้า ชื้อชิ้นวางของ และซื้อสินค้า ตอนนั้นเราเปิดตั้งแต่ 6 โมงเช้า ถึง 2 ทุ่ม” บุญมีว่า

กระทั่งในปี 2550 มีงบประมาณจากโครงการ SML มาลงที่หมู่บ้าน 250,000 บาท ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นพ้องให้นำมาสร้างร้านค้าชุมชนแห่งใหม่ขึ้น โดยได้โครงสร้างหลักอย่างตัวร้าน และหลังคา เปิดทำการตั้งอย่างนั้น จนในปีถัดมาหมู่บ้านได้รับงบ SML อีกครั้ง จำนวนเงิน 250,000 บาท เท่ากับครั้งก่อน โดยนำเงิน 150,000 บาท มาทำกระจกและฝ้าเพดาน ส่วนที่เหลืออีก 100,000 บาท เป็นทุนหมุนเวียนซื้อของเข้าร้าน และนำมาจัดสรร

บุญมี อินทรแสน

ธัญวรัตน์ หลักเพชร

มาลี หลักเพชร

เป็นทุนให้กับทุกครัวเรือนในหมู่ที่ 8 เพื่อให้บ้านที่ยังไม่เข้าเป็นสมาชิกได้เป็นสมาชิก และสมาชิกเดิมได้มีหุ้นเพิ่ม

“ร้านเราขายทุกอย่างที่ใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ไม่มีของสดซื้อมาจากในตัวอำเภอ บางอย่างขายถูกกว่า บางอย่างเท่ากัน” บุญมีว่า

นอกจากบุญมีแล้ว **ธัญวรัตน์ หลักเพชร** สมาชิกของร้านค้าชุมชน ซึ่งคอยช่วยเหลืองานของบุญมี ยังช่วยเสริมอีกด้วยว่า เมื่อสมาชิกมาซื้อของ ต้องแจ้งหมายเลขสมาชิกแก่คนขาย ซึ่งจะกดเครื่องคิดเงินแล้วนำบิลใส่ไว้ในตะกร้า เมื่อถึงเวลาปิดร้านในแต่ละวัน บุญมีจะรวบรวมบิลเพื่อนำไปทำบัญชีของร้าน นอกจากนี้คนขายจะคอยลงรายการซื้อในสมุดของสมาชิกแต่ละคน โดยเรียงยอดซื้อเป็นแถวในแนวตั้งครบ 6 เดือน จะมีการปันผลเฉลี่ยคืนให้กับผู้ซื้อ และเปลี่ยนสมุดเล่มใหม่

“ร้านเปิด 6 โมงเช้าถึง 2 ทุ่ม พอ 2 ทุ่มที่ต้องมาทำบัญชี ดูเงินในสมุดให้ตรงกับบิลขาย ใครซื้อเยอะก็ได้ปันผลเยอะ” บุญมีว่า

นอกจากปันผลเฉลี่ยคืน ซึ่งแบ่งเงินกำไรถึงร้อยละ 45 แล้ว ยังมีการจัดสรรให้ผู้ขายร้อยละ 21 ปันผลหุ้นร้อยละ 13 ค่าทำบัญชี

ร้อยละ 7 ค่ารถร้อยละ 5 ซื้อสินค้าร้อยละ 3 ตรวจสินค้าร้อยละ 2 การเงินร้อยละ 2 ทุนสำรองร้อยละ 1 การกุศลร้อยละ 0.5 และค่าใช้จ่ายร้อยละ 0.5

นอกเหนือจากสิทธิประโยชน์ที่ว่ามาแล้ว สมาชิกยังได้รับสิทธิในการซื้อสินค้าเงินเชื่อ โดยไม่คิดดอกเบี้ย

“เราติดตามคืน ไม่ให้เบี้ยว (ยิ้ม) อาจจะไม่จ่ายหมด แต่ขอให้มาตัดหนี้ ถ้าตัดไม่หมดเวลาปันผล เราจะหักใช้หนี้เลย” บุญมีว่าเช่นนั้น

เราขออนุญาตบุญมีเปิดดูรายการในสมุดบันทึก เห็นรายชื่อมากมาย นับรวมได้ 283 คน บุญมีว่าตัวเลขดังกล่าวคือจำนวนสมาชิก

หากต้องการซื้อหุ้นใหม่ ราคายังอยู่ที่หุ้นละ 10 บาทเหมือนเดิม แต่จำกัดไม่เกินคนละ 10 หุ้น และสมาชิกไม่จำเป็นต้องอยู่ในหมู่ที่ 8

“ตอนนี้เราเปิดให้คนหมู่อื่นซื้อหุ้นได้ สิทธิเหมือนกัน ขอให้เข้ามาซื้อของร้านเรา แต่ตอนนี้เราขายหุ้นได้ไม่เกินคนละ 10 หุ้นแล้ว เพราะเมื่อก่อนคนน้อย ได้ปันผลเยอะ ยิ่งรวมกับที่เราแจกหุ้นให้ทุกบ้านด้วย ส่วนแบ่งเลยมากขึ้น เราเลยต้องจำกัดหุ้นไว้” บุญมีทิ้งท้าย...

‘เชียน’ จักสาน

เชียน หมวดคุณ

เหมือนว่าบ้านหัวท่านบ หมู่ที่ 4 ที่เรากำลังจะไปนั้นอยู่ไกลจากบ้านอื่นมาก ทิวทัศน์สองฝั่งทางเป็นท้องทุ่ง แปลกตาที่ย่านนี้เขาเริ่มทำนากันแล้ว พูดคุยกับผู้นำทางจึงได้รู้ว่าบ้านหัวท่านบเป็นที่ดำ น้ำชุ่มอยู่ตลอด ในปีทีสุพรรณบุรีร้อนแรง บ้านนี้คงยิ่งแป้นกว่าใคร แต่พูดคุยดูแล้ว หากเป็นยามปกติ บ้านหัวท่านบค่อนข้างลำบากอยู่ไม่น้อย เพราะน้ำขังนาน

เราเดินทางมายังบ้านของนักจักสานในหมู่ที่ 4 ลัดเลาะเข้ามาลึกพอสมควร เป็นบ้านไม้ได้ถุนสูง หน้าบ้านมีหญิงสูงวัยนั่งอยู่ ผู้นำทางของเราสอบถามพูดคุย เราจึงรู้ว่าหญิงผู้นี้คือภรรยาของชายที่เราเดินทางมาพบ **โปรง หมวดคุณ** หรือป่าโปรง เราถือวิสาสะเรียกเช่นนั้น เธอเดินนำเราไปด้านหลังบ้าน เมื่อเข้าไปเราพบกระซัง สุ่ม กับเครื่องจักสานอีกหลายชนิดที่ไม่รู้จักเรียก เราซัก

สงสัยว่าเดินมาทางด้านหลังหรือด้านหน้ากันแน่ เพราะเมื่อผ่านตัวบ้านเข้าไป เราเห็นถนนคอนกรีตอีกเส้นตัดพาดอยู่ ดูสภาพแล้วยังใหม่ ป่าโปรงเรียกสามีแบบเป็นกันเอง

สามีของป่าโปรงชื่อ **เชียน หมวดคุณ** เป็นมือจักสาน และยังเป็น ‘หมอเสน’ (หมอพิธีกรรมของคนไทดำ) แกนั่งทอดหุ่ยอยู่บนเปล ในมือยังไม่จับกิจกรรมงาน เหมือนรู้ว่าเราจะมา

ลุงเชียนบอกกับเราว่า แต่ก่อนเคยเป็นชาวนา กระทั่งทำนาไม่ไหว จึงอยู่เฝ้าบ้านให้ลูก และทำงานจักสานไปด้วย โดยทำต่อเนื่องมา 10 กว่าปีแล้ว

“แต่ก่อนเลี้ยงควาย เห็นว่ามีไม้ไผ่อยู่เลยตัดมาลองทำ พอทำแล้วทรงไม่สวยเลยไปให้เขาแนะเขาสอน ทีเดียวก็นำไม้ไผ่เป็นพรสวรรค์” ลุงเชียนกล่าวด้วยความภูมิใจ

ด้วยความที่อายุอานามมากแล้ว ป้าไปรุ่ง จึงช่วยลุงเขียนเล่า

“ช่วงนี้มีไม้ลุงแกไม่ค่อยมีแรงแล้ว ป้าคอยช่วย โดยไม้ที่ใช้ทำจักสานเป็นไม้ไผ่ สีสุกที่แก่หน้อย และใช้ผิวของตัวไผ่ เนื้อเอาทั้ง ลองจับตัวงานดู จะเห็นว่าแข็งแรงมาก” ป้าไปรุ่งว่า

ไม้ไผ่สีสุกนี้ ป้าไปรุ่งขอซื้อจากคนในตำบล แต่ต้องไปตัดและขนกลับมาเอง ครั้งหนึ่ง 4-5 ลำ ราคาลำละ 25 บาท หรือ 30 บาท แล้วแต่ขนาด

เราไม่ค่อยรู้จักเครื่องมือไม้เครื่องมือที่ลุงเขียน ประดิษฐ์ เลยขอให้ป้าไปรุ่งช่วยแนะนำ เริ่มจาก ตะแกรงตากปลา ซึ่งเราสับสนคิดไปว่าเป็น กระด้ง ลำบากถึงป้าไปรุ่งที่ต้องไปหากระด้ง มาเทียบให้เห็น กระทั่งประจักษ์แก่สายตา ว่ากระด้งเป็นเส้นตอกกว้างสานทึบ ขณะที่ ตะแกรงของลุงเขียนใช้ผิวไม้ไผ่แข็ง ขัดกันเป็น ตาถี่ นอกจากนี้ยังมีตะของใส่ปลา กระชัง พัด สุ่มไก่ และสุมครอบปลา

สินค้าทั้งหมดนี้ คู่สามีภรรยาผลิตตามสั่ง และวางขายที่บ้าน โดยมีลูกค้าจากทั้งในและ นอกพื้นที่ ขายในราคาสูงกว่าราคาตลาด เล็กน้อย ด้วยมีความแข็งแรงทนทาน

“อันนี้ใช้ผิวล้วนๆ ตลาดเขาไม่ใช่ผิว เขา ใช้ผ้าตอกตะแคงมั่ง ชีตอกมั่ง ราคาถูกกว่า แต่ ตกแตกแล้วผิว” ป้าไปรุ่งเล่า

ไม่เพียงเท่านั้น ลุงเขียนยังถ่ายทอด ภูมิปัญญาการจักสานให้นักเรียนจากโรงเรียน บ้านหัวทำนบด้วย เป็นการสอนทำชิ้นงาน ง่ายๆ ส่วนถ้าพูดถึงการสืบทอดความรู้ต่อแบบ จริงจัง เรื่องนี้นับว่าน่าเสียดาย เพราะว่ากัน ตามความเป็นจริงแล้ว จะมีสักกี่คนที่ยอม ทำงานจักสาน

“ซื้อเอาง่ายกว่า ทำงานอื่นดีกว่า” ป้าไปรุ่ง ว่า

เราเองคิดตามคำพูดของป้าไปรุ่ง จริง อย่างที่แก้วว่า อายว่าแต่ซื้อสุมซื้อตะของเลย เราเข้าตลาดก็ได้ปลามากินแล้ว เสน่ห์แบบ ลูกทุ่งนั้นวันคงจะเลือนหาย...

บ้านดอนปอ หมู่ที่ 7 อยู่ติดกับอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เราสังเกตเห็นจากป้ายสีฟ้า ตรงจุดที่รถเลี้ยวขวาเข้าหมู่บ้านสังเกตว่าบ้านเรือนโซนนี้ตั้งเรียงกันอยู่ทางขวา ฟากซ้ายเป็นทุ่งนา รถหยุดอยู่ที่หน้าบ้านไม้หลังหนึ่ง เป็นเรือนยกใต้ถุนสูง เราเห็นหญิงวัยกลางคนสามคนใส่เสื้อคล้ายเป็นทีม บนตั่งไม่มีเครื่องพริกแกงทั้งตะไคร้ พริกกระเทียม และหอมแดง วางแยกไว้ในตะกร้าแต่ละใบ ทั้งหมดล้างและสะเด็ดน้ำแล้ว ช่างตะกร้าเป็นเชียง มีดวงอยู่พร้อม ช่างๆ มีคุณยายกำลังเลี้ยงหลาน และลิกเข้าไปมีตั่งไม้ อีกหลัง นั่นก็แม่ลูกอ่อนกำลังเลี้ยงลูก

เราจัดแจงตัวเองให้นั่งลงตามที่ว่าที่อำนวยพอดีกับที่ทั้งสามกำลังเตรียมชิ้นงานหน้าเชียง

เราเบรกพวกเธอไว้ก่อน หันไปคุยไปคงจะไม่ได้ความเท่าไร อีกทั้งถือมีดแบบนั้น เดี่ยวพลาดขึ้นมาจะยุ่ง

พิน ฝูเพชร ประธานกลุ่มพริกแกงบ้านดอนปอจึงผลออกมา นั่งลงใกล้เรา เธอเล่าว่าในหมู่บ้านปลูกสมุนไพรไว้พอสมควร มีทั้งข่า ตะไคร้ และมะกรูด แต่ใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่

“เวลาบ้านเรามีงาน ต้องทำอาหารเลี้ยงแขกจำนวนมาก ก็ไปซื้อพริกแกงที่หมู่บ้านอื่น” พินว่า

เมื่อมีของอยู่ แต่ไม่ได้ใช้ บรรดาแม่บ้านจึงปรึกษากันว่า น่าจะลองทำพริกแกงเอง เลยรวมกลุ่มกันประมาณ 10 คน เพื่อเขียนโครงการขอเงินจากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

จันทร์ กาละวงศ์

พิน ไฟเพชร

รำเพย ปานเพชร

จำนวน 20,000 บาท เมื่อเดือนกรกฎาคม 2557
เงินตั้งต้นที่ได้มา กลุ่มฯ นำไปซื้อเครื่องบด
ราคาประมาณ 10,000 บาท ที่เหลือ
ซื้อวัตถุดิบ แต่ ณ เวลานั้น กลุ่มฯ ยังไม่มีสูตร
ที่แน่นอน อาศัยไปขอสูตรจากหมู่บ้านอื่น
แล้วพลิกแพลงไปเรื่อยๆ

“เราทำพริกแกงเผ็ดก่อน แล้วต่อมา
ไม่นานก็เริ่มทำน้ำพริกเผา น้ำพริกแกงส้ม
นอกจากนี้ยังมีน้ำพริกปลา ร้าลับ ตัวนี้ลูกค้าสั่ง
ถึงจะทำครั้งหนึ่ง” พินอธิบาย

ด้าน จันทร์ กาละวงศ์ หนึ่งในสมาชิกกลุ่ม
ช่วยเหลือต่อว่า ช่วงแรกไม่ได้ผลผลิตบ่อยนัก เพราะ
ยังไม่มีลูกค้าประจำ กระทั่งรสชาติเริ่มเข้าที่
และมีความมั่นใจในผลิตภัณฑ์ จึงไปเสนอขาย
ตามร้าน โดยเวลานี้มีร้านค้าตลาดนัดรับ
ประจำอยู่ร้านหนึ่ง กลุ่มฯ ส่งพริกแกงเผ็ด
ไปขายกิโลกรัมละ 90 บาท นอกจากนี้ กลุ่มฯ
ยังบรรจุเป็นถุงเล็ก 10 บาท หรือ 20 บาท
เพื่อขายกันในหมู่บ้านใกล้เคียง ทั้งยังรับ
ทำตามสั่งสำหรับงานพิธีของคนในตำบลด้วย

“ตอนนี้อาทิตย์หนึ่งทำ 2-3 ครั้ง ครั้งละ

ประมาณ 6 กิโลกรัม กำไรประมาณ 200 บาท
ต่อครั้ง” จันทร์กล่าว

ด้านการจัดการกลุ่มนั้น รำเพย ปานเพชร
สมาชิกอีกคนเสริมว่า กลุ่มหักกำไรเข้ากองกลาง
เดือนละ 200 บาท เพื่อเป็นค่าอะไหล่หรือ
ค่าซ่อมเครื่องบด โดยเวลานี้มีเงินกองกลาง
ราว 2,000-3,000 บาท ส่วนเงินกู้ส่งคืนหมด
ตั้งแต่ปีแรก และไม่กู้ต่อ เพราะเน้นให้พออยู่ได้
อีกทั้งเวลานี้กลุ่มฯ เหลือเพียงสามทหารเสือ
ที่เราคุยด้วย คนอื่นๆ ถอนตัวไป ด้วยเงื่อนไข
ด้านเวลา ซึ่งทั้งสามไม่ได้เป็นเดือดเป็นร้อน
ด้วยสามารถจัดการกลุ่มฯ ได้ง่าย

“เราคิดค่าแรงทุก 15 หรือ 20 วัน เฉลี่ย
แล้วมีรายได้คนละประมาณ 1,200 บาท
ต่อเดือน” รำเพยว่า

เราพูดคุยต่อเรื่องสัพเพเหระ เนื้อหา
ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องพริกแกง ทั้งสามคนจึง
ปลีกตัวไปประจำเชิง แล้วทุกคนก็เริ่มจาก
ตะไคร้ เสียงหันดังเป็นจังหวะ บางช่วงสอดรับ
ประสานกันดี บางช่วงก็ไม่ แต่ที่แน่นอนกว่า
คือกลิ่น หอมตะไคร้ไปทั่วได้ฤกษ์นั้นเลย...

ฟังมุก หมู่ที่ 3 บ้านยางไทย

อารมย์ สัมฤทธิ์ และภรรยา

ตอนที่เราไปถึงบ้าน อารมย์ สัมฤทธิ์ เขาและครอบครัวกำลังวุ่นอยู่กับการซ่อมโต๊ะหมู่บูชาเพื่อให้ทันส่งพรุ่งนี้

“วัดเขาเอามาให้ซ่อม พรุ่งนี้จะมึงงานที่ศาลแม่ย่ามอญ เป็นศาลเก่าแก่โบราณอยู่ติดกับตัวโบสถ์นั่นแหละ” อารมย์ว่า

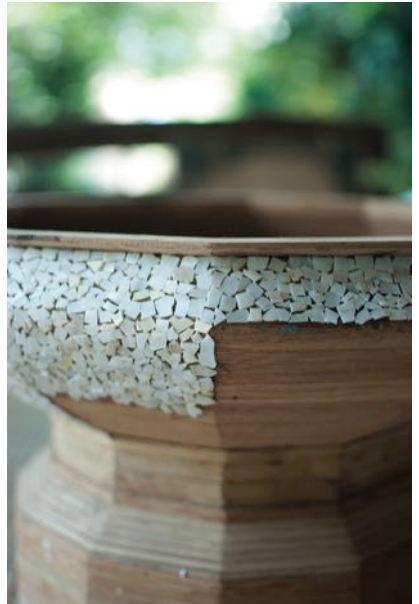
ภายในบ้านของอารมย์มีเครื่องมือเครื่องใช้วางเรียงราย ดูไม่เป็นระเบียบนัก แต่สำหรับเจ้าตัวแล้วไม่ใช่ปัญหา เพราะคงจำได้ว่าวางอะไรไว้ตรงไหน เรามองแวบแรกแล้วพลันคิดถึงไปถึงงานของช่างไม้ จากหลักฐานทั้งเศษไม้ และร่องรอยขนาดย่อมที่ตั้งอยู่มุมหนึ่ง

เขาละจากงานเร่งด่วน แล้วนั่งลงคุยกับเรา ดวงตาของเขากลมโต ชุกซอนอยู่ได้ แวนสายตาดูขนาดใหญ่ พลันที่เขาเปล่งเสียงสำเนียงก็ฟ้องออกมาว่าเขาไม่ใช่คนโตตา และไม่ใช่คนสุพรรณบุรีเป็นแน่ อามกันไปตรงๆ

จึงได้ความว่าอารมย์เป็นคนสุราษฎร์ธานี แต่มาได้ภรรยาที่ตำบลบ้านดอน

เราพูดคุยกันถึงที่มา ตำแหน่งทางหน้าที่ การงานที่ใครต่อใครเรียกเขาติดปากคือ ‘ช่างรมย์’ เรื่องราวต้องสืบสาวย้อนความกันไปตั้งแต่อารมย์เดินทางเข้ากรุงเทพฯ และทำงานเป็นลูกจ้างในร้านมุก ในกรุงเทพฯ ได้ 10 กว่าปี กระทั่งพบกับภรรยา จึงย้ายมาสร้างครอบครัวที่ตำบลบ้านดอน ช่วยภรรยาทำนา ขณะเดียวกันก็ยังทำงานมุกไปด้วย

“ความรู้ันั้นมันติดตัว ผมมาอยู่บ้านแพนก็รับงานกรอบรูป ทั้งกรอบไม้ หรือกรอบฟังมุก แต่ไม่ตายตัว ด้วยเราเป็นช่างฝีมือ งานจึงปรับเปลี่ยนไปเรื่อยตามความต้องการของลูกค้า จนมีทั้งทำพนักพิงอานสะ ฐานมิดดัดห้วยลูกนิมิต แต่ของพวกนี้ขายได้แค่บางช่วง เลยกินมาทำแก้มปีนขาย” ช่างรมย์เล่า

ไม่ทันขาดคำ เขาก็ไปหยิบตัวอย่างผลงานมาให้ดู เป็นด้ามปืนหลากหลายแบบ ทั้งด้ามเรซิน ด้ามไม้ ด้ามฝังมุก และงานยากที่สุดคือด้ามฝังมุกเขียนลาย สนทนาราคาเรซินจะถูกที่สุด ส่วนด้ามฝังมุกจะมีราคาคู่ละ 1,000 บาท และถ้าเขียนลายด้วยจะมีราคาถึง 1,500 บาท

“ลูกค้าเป็นคนในพื้นที่ อย่างตำรวจเขตนี้โรงพักนี้รู้จักผมหมดทุกคน” เขากล่าวอย่างอารมณ์ดี

เราขอให้ช่างรมย์ช่วยอธิบายการทำด้ามปืนแบบฝังมุกเขียนลาย ด้วยยังไม่ค่อยเห็นภาพเท่าไรนัก ว่าทำอะไรถึงออกมาเช่นนี้ ช่างรมย์ว่า เริ่มจากทำด้านในของด้ามปืน โดยนำแผ่นไม้เนื้อแข็งอย่างไม้ประดู่หรือไม้ชิงชันมาเซาะด้วยสิ่วและเครื่องเรเตอร์ ก่อนวัดและตัดออกมาเป็นตัวด้าม ใช้กระดาษทรายขัดให้เรียบ ตัดเศษมุกด้วยกาวลาเท็กซ์ แล้วราดน้ำยาเรซิน จากนั้นนำไปเจียให้เรียบเสมอกัน ต่อมาบรรจงเขียนลายด้วยปากกา ‘โรตริง’ (Rotring) หรือที่คนไทยเรียกกันว่า ‘รอดตั้ง’ เป็นหมึกสีชมพูชนิดหลอดสำเร็จ ถมสีให้เข้มอีกรอบ และสุดท้ายเคลือบเงาด้วยน้ำมันก๊าดแลนท์

“ขั้นตอนที่ยากที่สุดคือการทำด้าม เพราะมันต้องทำให้พอดี มิเช่นนั้นมันประกอบเข้ากับด้ามปืนจริงไม่ได้ เห็นอย่างนี้ กว่าจะได้ชุดหนึ่งต้องใช้เวลา” ช่างรมย์ว่า

เศษมุกเหล่านี้ ช่างรมย์ซื้อมาจากร้านที่รู้จักในกรุงเทพฯ ราคา กิโลกรัมละ 150 บาท

โดยต้องนำมาล้างทำความสะอาด แล้วใช้คีมตัดเป็นชิ้นเล็กๆ ก่อนจึงจะพร้อมใช้งาน

“ถ้าคนตัดไม่เป็นจะกระเด็นหมด เวลาเราตัดต้องเอานิ้วบังคับไว้” มืออาชีพอธิบายพร้อมตัดมุกเป็นสี่เหลี่ยมคางหมูชิ้นเท่าๆ กันให้ดูเป็นตัวอย่าง

ไม่เพียงแต่ด้ามปืนหรือกรอบรูป ช่างรมย์ยังรับประดับมุกในงานประเภทอื่น อย่างที่ทำค้างอยู่ตอนนี้ คือตะลุ่มที่เพิ่งประดับมุกไปได้เพียงร้อยละ 10 เป็นภาชนะทำจากหวาย ลักษณะคล้ายพานซ้อนกันหลายชั้น สำหรับใส่ของถวายพระ ช่างรมย์ว่ากว่าชุดนี้จะเสร็จต้องใช้เวลามาก เพราะต้องเขียนลายด้วย

เมื่อความสามารถด้านนี้ถูกยกเป็นที่รู้จัก ช่างรมย์จึงปล่อยให้ท้องถิ่นเป็นหน้าที่ของภรรยา ส่วนตัวเขาผันตัวกลับมาเป็นช่างจริงจิงด้วยลูกค้าสั่งงานเข้ามาอย่างต่อเนื่องจนแทบไม่มีเวลาทำอย่างอื่น ขณะที่สมาชิกในครอบครัวก็มาช่วยทำงานด้วย

“ชีวิตผมที่ว่ามาอยู่นี้นะ กลางวันทำงานทั้งวัน กลางคืนทำหุ้มน้ำมัน ถ้าวันไหนไม่มีงานเขียนลายผมก็มาขัด ขั้นตอนการทำยากถึงไม่ค่อยมีใครอยากทำ ต้องใจรักจริงๆ” ช่างรมย์ว่าเช่นนั้น

เราหยิบด้ามปืนฝังมุกเขียนลายขึ้นมาดู และยอมรับในความเป็นจริง พลันกับที่ช่างรมย์จัดแจงคว่ำปากกาโรตตั้งแล้วบรรจงวาดลายคร่าวๆ ลงบนด้ามปืนที่ขัดแล้วให้เราดูเป็นขวัญตา...

บ้านกล้วยฉาบ

สุดใจ พรหมเพชร

วันนี้ที่บ้านของ **สุดใจ พรหมเพชร** ทายาทรุ่นที่สองของธุรกิจกล้วยฉาบแห่งบ้านดอนใต้ หมู่ที่ 6 กำลังยุ่งกับการเร่งผลิตสินค้าให้ทันส่งในวันรุ่งขึ้น แต่กระนั้นแม่ของสุดใจ รวมถึงตัวเธอก็เตรียมตัวต้อนรับเราด้วยอัธยาศัยไมตรี โดยมีสุดใจมารับหน้า ขณะที่แม่ของเธอฝากความห่วงใยผ่านน้ำดื่มที่แช่จนเป็นวันไว้ให้เราดื่บกระหายและคลายร้อน

เราได้รับเชิญให้นั่งที่ซ้านหน้าบ้าน ในรั้วเดียวกันนี้มีบ้านสองหลัง เรานั่งอยู่หลังทางขวา ซ้านด้านข้างของเรือนทางซ้ายเป็นที่บรรจุกล้วยใส่ถุง เรามองเห็นได้อย่างถนัดถนี่

“ทุกวันพุธที่จะรวย” สุดใจว่า ด้วยวันพุธจะมีพ่อค้ามารับของถึงที่

เมื่อได้ดื่มน้ำเย็นๆ เราต่างรู้สึกสบายตัวขึ้น บทสนทนาจึงเริ่มพรูไปตามจังหวะ เธอว่า ธุรกิจกล้วยฉาบนี้เริ่มต้นจากคุณแม่ของเธอ โดยในปี 2536 หมู่บ้านมีกล้วยน้ำว้าอยู่มากจนรับประทานไม่ทัน ชาวบ้านที่ว่างงานจึงรวมกลุ่มกัน 14 คน เพื่อผลิตกล้วยฉาบ โดยเคหะกิจของเกษตรอำเภอดู่งทองมาสอนวิธีการแปรรูปกล้วยน้ำว้า รวมถึงสนับสนุนอุปกรณ์พื้นฐานอย่างกะละมัง กระทะ และเครื่องรีดถุงพลาสติก หลังอบรมแล้ว

กลุ่มรวมตัวกันได้ระยะหนึ่ง แต่ด้วยการบริหารจัดการที่ไม่ลงตัว จึงยุบกลุ่มในปี 2540 ขณะที่คุณแม่ของสุดใจยังคงทำต่อ

“ทำภายใต้ยี่ห้อแม่ของศรีรักษ์ เป็นธุรกิจครอบครัว มีแม่ พี่(สุดใจ) แล้วก็พี่สะใภ้ ส่วนแรงงานอีก 8 คน มีบางคนเป็นสมาชิกเก่าที่เราจ้าง นอกจากนี้ในวันเสาร์และวันอาทิตย์หรือช่วงปิดเทอม เราจะจ้างงานนักเรียนด้วย” ทายาทรุ่นที่สองกล่าว

ระยะแรกมีสินค้าหลัก 2 อย่าง คือกล้วยฉาบและกล้วยม้วน ซึ่งนอกจากแรงงานที่หมุนเวียนในหมู่บ้านแล้ว โรงขนมแห่งนี้ยังรับซื้อกล้วยจากคนในตำบล โดยหรีเล็กให้ราคา 8 บาท หรีใหญ่ 10 หรือ 12 บาท แต่ช่วงหลังมานี้กล้วยภายในตำบลไม่เพียงพอ ต้องซื้อจากแหล่งอื่นมาทดแทน

เมื่อได้วัตถุดิบมาแล้ว แรงงานแต่ละคนมีหน้าที่ของตัวเอง เริ่มจากแผนก剥กล้วยไปปอก ต่อด้วยแผนกทอดทำหน้าที่หั่นและทอด จากนั้นแผนกฉาบนำกล้วยที่ทอดแล้วไปฉาบน้ำตาล ปิดท้ายที่แผนกบรรจุ รับผิดชอบบรรจุกล้วยฉาบใส่ถุง รีดปิดปาก และบรรจุลงกล่องให้เรียบร้อย นำไปตั้งเรียงไว้หน้าร้านเพื่อรอให้รถมารับ

“ค่าแรงเราคิดให้เป็นรายชิ้น อย่างทอดเราให้ถึงละ 28 บาท ต่อปริมาณ 6 กิโลกรัม ค่าฉาบถึงละ 12 บาท ส่วนงานบรรจุให้ราคา 100 ถุง ต่อเงิน 20 บาท ถ้าถุงใหญ่ให้ร้อยละ 40 บาท” สุดใจเล่า

ปัจจุบัน ก๊วยฉาบแม่วงศ์รักษามีลูกค้าหลัก 3 ราย โดยสินค้าที่ทำส่งมี 2 ขนาด คือ ถุงเล็ก 40 กรัม และถุงใหญ่ 120 กรัม สำหรับถุงเล็ก สุดใจต้องผลิตให้ได้สัปดาห์ละ 700 ก่อง ก่องละ 40 ถุง เพื่อส่งยี่ปู้ที่ราชบุรี 400 ก่อง และที่ศาลายาอีก 300 ก่อง ราคา ก่องละ 120 บาท ขณะที่ถุงใหญ่ต้องผลิตให้ได้สัปดาห์ละ 200 ถุง ราคาส่งถุงละ 20 บาท เพื่อส่งไปขายที่ร้านเอกชัย สาลีสุพรรณ

นอกจากส่งขายตามร้านที่ว่าแล้ว ที่นี่ยังทำบรรจุภัณฑ์หลากหลายขนาด วางขายที่บ้านให้ลูกค้ามาเลือกตามใจชอบ แต่ที่ขายดีคือแบบ 4 ซัด 50 บาท และหนึ่งซัดครึ่ง 20 บาท และยังมีหลายรสชาติ เช่น ฉาบน้ำตาล เค็ม จืด และบาร์บีคิว

สุดใจว่า ธุรกิจนี้ใช้แรงงานเป็นหลัก ไม่ได้ใช้เครื่อง จึงต้องคิดสินค้าใหม่ๆ เพื่อลดระยะ

เวลาในการผลิต อย่างเมื่อ 2 ปีก่อน เธอเริ่มทดลองทำเผือกเส้นทอด ด้วยทำได้ไว โดยเธอศึกษาสูตรการทำจากอินเทอร์เน็ต ปรับจนได้รสชาติที่ต้องการ และเริ่มส่งออกสู่ตลาด โดยพ่วงไปกับสินค้าเดิมที่ส่งให้ทางราชบุรี และศาลายา

“เราต้องทำให้มีสินค้าไปเติมคันรถทุกอาทิตย์ เลยพยายามลดต้นทุน ลดเวลา อย่างแบบแผ่นเราต้องจ้างคนมานั่งเรียง แต่แบบเส้นเรากรอกถุงได้เลย ทำเวลาได้เร็วขึ้น” สุดใจอธิบาย

วันนี้สุดใจเป็นคนดำเนินธุรกิจเต็มตัวแล้ว ด้วยแม่วงศ์รักษได้ส่งไม้ต่อให้เธออย่างเป็นทางการ โดยเจ้าตัวว่าอยากเพิ่มจำนวนและชนิดสินค้าที่ส่งไปร้านเอกชัย แต่ต้องทำเรื่องขอเครื่องหมาย อย. ให้เรียบร้อย เพราะตอนนี้สินค้าที่มี อย. แล้วมีแค่ 2 อย่าง คือก๊วยฉาบกับก๊วยม้วน

เราขอเธอเดินไปทักทายกับพี่ๆ ที่กำลังบรรจุก๊วยลงถุง แม้จะขัดเขินที่เราเอากล้องไปถ่าย แต่ความเร็วของทุกคนไม่มีตก และด้วยความที่ก๊วยฉาบน่ากินเสียขนาดนั้น เราจึงอดใจไม่ได้ที่จะหยิบมาลองชิมดูสักชิ้นสองชิ้น...

ขนมจีนเส้นหมัก หมู่ที่ 7 บ้านดอนปอ

ตะกร้าใส่ขนมจีนเส้นหมักที่ทำเสร็จใหม่ๆ วางอยู่ตรงหน้า พร้อมกับหม้อน้ำยา เราหยิบขนมจีน 1 จับใส่ซาม ตักน้ำยาร้อนๆ ราดลงบนเส้น แล้วโรยหน้าด้วยใบโหระพา เราบรรจุยี่เส้นให้แยกจากกัน พบว่าเส้นเหนียวกว่าปกติ ยามเมื่อตักเส้นขึ้น กลิ่นแป้งหมักลอยมาแตะจมูกทันที เราค่อยๆ ละเลียดจนหมด

ไม่เคยกินขนมจีนด้วยรสสัมผัสแบบนี้มาก่อน ยิ่งเมื่อรวมกับที่ได้เห็นประจักษ์ตาวันนี้ ว่ากว่าจะมาเป็นขนมจีนเส้นหมักที่เรากิน ต้องผ่านกระบวนการมากมาย เต็มไปด้วยรายละเอียดที่พิถีพิถัน นั่นยิ่งทำให้รสคำนั้น เปี่ยมด้วยความรู้สึกนานา

ทองคำ บองเพชร

สมชาติ เพชรมีดี

แรกที่เห็นคิดว่าบ้านขนมจิ้นเส้นหมัก บ้านดอนปอ หมู่ที่ 7 จะเป็นโรงขนมจิ้นแบบที่เราเคยเห็นในจังหวัดภาคกลาง แต่เปล่าเลยที่นี่เป็นเพียงโรงขนมจิ้นเล็กๆ ที่รับงานตามสั่ง ไม่ได้มีตลาดรองรับประจำ ด้วยลักษณะการผลิตตามสั่งนี้แหละ เราเลยนิยามที่นี่ว่าเป็นโรงขนมจิ้น มิใช่โรงงาน

สมชาติ เพชรมีดี เป็นทายาทรุ่นที่สอง เขาเล่าว่า ในชีวิตเขาทำเส้นขนมจิ้นมานาน 30 ปีแล้ว โดยช่วยพ่อแม่ทำตั้งแต่ตอนเรียนชั้นประถมศึกษา สมัยนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่ยังทำนาปี เมื่อพ้นฤดูกลึงนำข้าวมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า

ต่อมามีระบบชลประทาน คนในชุมชนไม่ต้องทำนาปีเพียงอย่างเดียวแล้ว สามารถทำนาปรังต่อได้ เช่นเดียวกับบ้านของสมชาติเอง แต่ด้วยความที่ ณ เวลานั้น โรงขนมจิ้นของที่บ้านเปิดดำเนินการต่อเนื่องตลอดทั้งปี จึงทำให้ต้องไปหาซื้อข้าวจากที่อื่น เพราะเคล็ดลับการทำเส้นขนมจิ้นให้เหนียวนุ่มต้องใช้ข้าวหนักหรือข้าวที่มีอายุ 120 วันขึ้นไป โดยแต่ละปีต้องซื้อข้าวเปลือกประมาณ 20 กว่าเกวียนมาเก็บไว้ แล้วทยอยนำไปสีที่โรงสีในหมู่บ้าน

มนต์ภา เพชรมิติ

พัطنย์ แอ่งเพชร

“ข้าวนาปรังมีอายุน้อย 80-90 วัน
เกี่ยวได้ เป็นข้าวเบา ใช้ทำขนมจีนไม่ได้
มันจะละะ” สมชาติว่า

ว่าแล้วสมชาติก็อธิบายการทำขนมจีน
เส้นหมักให้ฟัง โดยเริ่มจากนำข้าวสารไปแช่น้ำ
นานชั่วโมงครึ่ง แล้วย้ายไปใส่ในกระบุง เอาผ้า
ปิดไว้ 1 คืน เย็นวันถัดมาจึงนำออกมาล้าง
แล้วใส่กระบุงปิดไว้เหมือนเดิม เช้าวันรุ่งขึ้น
ล้างอีกรอบก่อนเข้าเครื่องโม่เพื่อทำเป็นน้ำแป้ง
และนำไปห่อในผ้าขาวที่ใส่ไวนิเลง นำก้อนอิฐ
มาทับไว้ 1 คืน เพื่อให้หน้าออก ก่อนนำมาล้าง
ให้สะอาด แล้วนำไปทับตออีก 1 คืนจนแห้ง
จากนั้นปั้นเป็นลูกกลมๆ นำไปนึ่งโดยใช้เวลา
1 ชั่วโมง 10 นาที เสร็จแล้วโขลกด้วย
ครกกระเดื่องประมาณครึ่งชั่วโมงจนเหนียว
แล้วนำไปเข้าเครื่องตีจนได้ที่ เสร็จขั้นตอนนี้
ตักใส่กระบุงเจาะรู เพื่อโรยเป็นเส้นลงใน
น้ำร้อนที่ต้องต้มด้วยเตาฟืน เมื่อได้ที่จึงช้อนขึ้น
นำไปล้างน้ำเย็น 2-3 น้ำแล้วจับเส้นเรียงใส่
ภาชนะ โดยคนจับต้องมีความชำนาญ ด้วยหาก
แช่นานเกินไปเส้นจะอืด ไม่น่ากิน

ด้วยความที่เครื่องตีนั้นออกแบบมา
สำหรับทำครั้งหนึ่งจำนวนมากๆ ลูกค้าจึงต้อง
สั่งอย่างน้อย 10 กิโลกรัม หรือถ้ามีลูกค้า

รายอื่นสั่งเข้ามาพร้อมกันก็ยิ่งดี เพื่อว่าสมชาติ
จะได้กะจำนวนข้าวที่จะนำไปแช่

“ผมทำตามสั่งอย่างเดียว ทำแต่เส้น
ส่วนมากเป็นบ้านที่มิงานทำบุญ งานบวช
งานแต่ง ขึ้นบ้านใหม่ ถ้าข้างขึ้นจะมีตลอด ส่วน
ข้างแรมไม่ค่อยมีงาน เพราะเป็นฤกษ์งาน
อวมงคล เขาไม่สั่งขนมจีน ถือเป็นกลาง
ประมาณว่าเส้นยาวมันจะยึดเยื่อ” สมชาติเล่า

ลูกค้าส่วนใหญ่มักสั่งขนมจีนตอนเช้า
สมชาติและภรรยาจึงต้องตื่นมาทำขนมจีน
ตั้งแต่ตีหนึ่ง เพื่อให้เสร็จทัน โดยทุกวันนี้
สมชาติขายขนมจีนกิโลกรัมละ 30 บาท
แพงกว่าขนมจีนทั่วไปกิโลกรัมละ 5-6 บาท
แต่ผู้คนในละแวกนั้น และพวกเขาเองก็ช่วย
ยืนยันการันตีถึงความอร่อยและคุ้มค่า ด้วย
เส้นเหนียวนุ่มและมีกลิ่นหอม ต่างจากในตลาด
ที่ใช้แป้งสาลี และถ้าเป็นแป้งหมักก็มักทำจาก
แป้งสำโรงรูป

เราพาลันเลียบเคียงถามถึงรายได้เฉลี่ย
ต่อเดือน คำตอบของสมชาติชวนให้เราลึกลับ
ถึงบางสิ่งอย่างที่น่าประทับใจ

“เงินไม่ขาดมือ ลูกเมียไปนวดได้ แต่จะ
ให้รวยเหมือนทำอย่างอื่นคงไม่รวยหรอก
ก็อยู่ได้นี่แหละ” เขากล่าวพร้อมรอยยิ้ม...

กลุ่มทอผ้าที่กระตุกบ้านยางลาว

ด้วยความที่วัฒนธรรมไทดำยังคง ความเข้มข้นมาถึงวันนี้ ทำให้ยังมีการทอผ้า ตัดชุดพื้นเมืองเพื่อสวมใส่ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนพิธีกรรมต่างๆ แต่ด้วยวิถีชีวิต ที่เปลี่ยนไปตามโลกสมัยใหม่ ใ้ว่าทุกบ้านจะ ทอผ้าเอง บ้านที่ไม่สะดวกก็หาซื้อเอา เพราะ อย่งที่เรารู้มาจาก อธิป ย้อนเพชร ที่ศูนย์ พื้นฟูวัฒนธรรมไทดำโบราณแล้วว่าที่ตำบล บ้านดอนยังมีกลุ่มทอผ้าไทดำอีก

เราที่บ้านยางลาว หมู่ที่ 2 ซึ่งเป็นที่ตั้ง ของกลุ่มทอผ้าก็กระตุกบ้านยางลาว โดยมี ไกร มั่นเพชร เป็นประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทอผ้าก็กระตุกบ้านยางลาว วันนี้เธอกับเพื่อนๆ มาในชุดไทดำ ประดับกระตุกเงิน และปัก ลวดลายสวยงาม เรานึกไปถึงผ้าของคนภูไท ทางภาคอีสาน ซึ่งใช้สีพื้นเป็นสีเข้ม อาทิ สีกรมท่า และสีดำ แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่

อายุอานามของสมาชิกกลุ่มนี้นับได้ ไม่น้อยแล้ว แต่ทุกคนยังแข็งแรง และยังคง ทอผ้า ยายไกรนั่งลงบนเตียงไม้ ตรงข้ามกับเรา พอดี ด้านหลังของเราเป็นก็กระตุก แต่ตอนนั้น ไม่มีใครทอผ้า ทุกคนมานั่งคุยกับเรา

ยายไกรอธิบายว่าคนไทดำนับถือผี บรรพบุรุษ โดยเชื่อว่ามีอิทธิฤทธิ์ในการ คُمْครองบุตรหลาน จึงมีพิธีกรรมมากมาย ทั้ง พิธีเส่นเรือน หรือการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ ซึ่ง จะทำทุก 3 ปี พิธีปาดตง หรือการทานข้าวใหม่ เป็นพิธีเลี้ยงผีเรือน ซึ่งจะทำกันทุกปี พิธีกรรม เหล่านี้จะมีการบวงสรวงผ้าย เส้นไหม รวมไปถึงผ้าทอของแต่ละบ้านด้วย

“ที่ต้องใช้ผ้าไทดำก็มีพิธีเส่นเรือน ซึ่งเป็น พิธีใหญ่ แล้วที่ใช้กันหลักๆ คือสวมใส่ใน ชีวิตประจำวัน แต่สังเกตดู ทุกวันนี้คนไม่ใส่กัน เท่าไรแล้ว” ยายไกรกล่าว

ยายไกรว่าคนใส่เสื้อตามยุคสมัยแล้ว ซื้อหาเอาที่พอใจ ทำให้ผ้าทอเลือนหาย กลายเป็นอดีตไป ด้วยความเกรงว่าภูมิปัญญา ที่สั่งสมมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษจะหายไป ผสานกับความรักความชอบ ในปี 2546 ยายไกรและเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันใน หมู่ที่ 2 จึงเริ่มคิดต่อยอดเป็นกลุ่มก้อนขึ้นมา

“เราเป็นชาวนา มันมีช่วงว่างอยู่ และ เร็วแรงเราก็ถดถอย ยายมองว่าเพื่อนทุกคน ทอได้ทอเป็น เลยมารวมกัน 15 คน ญาติพี่น้อง กันทั้งนั้น” ยายไกรเล่า

ตอนเริ่มต้นนั้น สมาชิกทุกคนลงหุ้นกัน คนละ 1-5 หุ้น หุ้นละ 100 บาท ได้เงินมาราว 3,000 บาท สำหรับซื้อด้าย ซื้อฝ้าย แล้ว ยกก็มารวมที่กองกลาง ซึ่งก็คือที่บ้านของ ยายไกร ต่อมาในปี 2547 องค์การบริหารส่วน ตำบลบ้านดอนในขณะนั้นได้ประกาศให้กลุ่มที่ ดำเนินกิจกรรมมารับเงินสนับสนุน ซึ่งกลุ่มฯ ได้รับเงินอุดหนุน 20,000 บาท เงินจำนวนนี้ กลุ่มนำไปซื้อของมาเพิ่มเติม

“ก็แต่เดิมเป็นกระสวยพุ่ง มันช้า ใ้ตั้งบมา เราเลยเปลี่ยนเป็นก็กระตุกเพื่อความรวดเร็ว” ยายไกรว่า

สมาชิกแต่ละคนแบ่งงานกันไปตาม ความถนัด เช่น คนทอ คนตัดเย็บ คนปักดอก คนขาย โดยจะจ่ายเงินเป็นค่าแรงให้ไป เมื่อ มีรายได้จากการขายสินค้า กลุ่มฯ จึงนำเข้า กองกลางทั้งหมด

ทุกวันนี้กลุ่มฯ มีผลิตภัณฑ์หลายอย่าง แต่ที่เป็นที่นิยมคือผ้าทอลายแดงไหม แล้วยังมีผ้าพื้นสีดำต่อชายเป็นผ้าชิ้น หรือผ้าพื้นธรรมดาก็มีขาย นอกจากนี้ยังมีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ตามสมัยนิยม เช่น กระโปรง กางเกง

“กลุ่มฯ เราเป็นศูนย์กลางขายสินค้า มีโรงเก็บผลิตภัณฑ์อยู่ต่าง ๆ โรงทอ ลูกค้ามีทั้งคนไทยและคนไทดำ มีบ้างที่นำสินค้าไปออกบูทตามงานต่าง ๆ ที่อำเภอหรือพัฒนาชุมชนเชิญ เพราะเขาส่งสินค้าเราเข้ารับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วย โดยผ้าทอลายแดงไหมได้รับคัดสรรระดับ 3 ดาว ผ้ามัดหมี่ได้ 4 ดาว และกระเป่าซึ่งแปรรูปจากผ้าทอได้ 5 ดาว” ยายไกรกล่าวด้วยรอยยิ้ม

นอกจากนี้ ยังมีอีกนวัตกรรมที่น่าสนใจคือกระเป่าคุณธรรม ซึ่งได้แรงบันดาลใจมาจาก ‘เลื้อฮี้’ ซึ่งเป็นเลื้อสำหรับใส่ในพิธีกรรมต่างๆ โดยเมื่อปี 2558 **รศ.จงลักษณ์ ช่างปลื้ม** อาจารย์จากมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์สุพรรณบุรี ได้เข้ามาทำวิจัยเรื่องคนไทดำ และมีโครงการส่งเสริมให้เด็กที่นี่ตระหนักถึงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในพื้นที่ จึงออกแบบ

ลวดลายของกระเป่าให้เหมือนกับเลื้อฮี้ เพราะเป็นสัญลักษณ์ของการรู้จักคุณของบรรพบุรุษ โดยบนกระเป่ามีภาษาไทยไทดำ เขียนว่ารู้จักบุญคุณ เจริญรุ่งเรือง มีโรงเรียนหลายแห่งในตำบลบ้านดอนส่งไปให้นักเรียนใช้ โดยทางกลุ่มฯ เป็นผู้ตัดเย็บลวดลาย ซึ่งต่อมา กองราชเลขาฯ ในการในพระองค์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เห็นว่าโครงการนี้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น สมควรอนุรักษ์เอาไว้ จึงได้สนับสนุนให้โครงการนี้เป็นโครงการในพระราชดำริ

ปัจจุบันกลุ่มทอผ้าก็กระตุกบ้านยางลาว มีสมาชิก 55 คน และได้ขึ้นทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เมื่อปี 2557 ขณะเดียวกันยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เช่น สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน ที่ช่วยอุดหนุนเส้นฝ้าย สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุพรรณบุรี จัดหาวิทยากรและงบประมาณ และสหกรณ์จังหวัดสุพรรณบุรี เข้ามาช่วยอบรมการทำบัญชีให้ถูกต้อง

อ่อน มั่นเพชร

ผิว มั่นเพชร

ไกร มั่นเพชร

เอื้อง เลียนเพชร

สาย คันทร์เพชร

นอกจากนี้ เพื่อสร้างความยั่งยืนให้แก่สมาชิก ในปี 2555 กลุ่มฯ จึงมีนโยบายให้สมาชิกทุกคนออมเงิน 6 เดือน 120 บาท โดยเงินที่ได้นำมาเป็นทุนหมุนเวียนของกลุ่ม และยังเปิดโอกาสให้สมาชิกได้กู้ยืม รอบหนึ่งเป็นเวลา 6 เดือน วงเงินไม่เกิน 2,000 บาท คิดดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาทต่อเดือน ปีหนึ่งเปิดกู้ 2 ครั้ง ในช่วงเดือนมกราคม และเดือนกรกฎาคม และหากสมาชิกหรือครอบครัวสมาชิกเสียชีวิต กลุ่มจะเรียไ้เงินจากสมาชิกทุกคน คนละ 20 บาท เพื่อร่วมทำบุญ

เมื่อถึงสิ้นปี กลุ่มฯ จะจัดสรรผลกำไร ร้อยละ 40 เข้ากองกลาง ร้อยละ 10 สำหรับกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ร้อยละ 10 เป็นสินน้ำใจแก่คณะทำงาน และที่เหลือปันผลตามจำนวนหุ้น แม้จะไม่ได้มากมายอะไร แต่ถือเป็นน้ำใจสำหรับสมาชิกที่อยู่ช่วยเหลือกันและกัน และตั้งใจจะถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป ดังเจตนารมณ์ของกลุ่มฯ ที่ว่า "ผ้าทอพื้นบ้าน สืบสานประเพณี ผ้าดีก็กระตุก ทั้งประยุกต์-ดั้งเดิม เสริมต่อวัฒนธรรม ไทยทรงดำบ้านยางลาว"...

วิสาหกิจชุมชน 89 นากอง

ตอนที่เรามาถึงบ้านของ **ทวี ทองเย็น** แห่งบ้านดอนไฮ หมู่ที่ 9 เขากำลังระดมสรรพกำลังสร้างโรงเผาถ่านขึ้นใหม่ ด้วยแต่เดิมไม่มีหลังคาปิด แต่เวลานี้ฝนแรกได้ซึมลงผืนดินของตำบลบ้านดอนแล้ว จึงสมควรแก่เวลา

เรายินดีอยู่กับพรรคพวกช่วยกันวางโครง โดยมี **ภทรี ทองเย็น** ลูกสาวของลุงทวีคอยพูดคุยให้ความรู้ ตัวลุงทวีเองไม่ถนัดในเรื่องนี้เท่าไร แต่ถ้าเป็นเรื่องลงมือทำแล้วละก็ ลุงทวีถือเป็นนักคิดนักทำที่ไม่เคยอยู่เฉย

ภทรีย้อนความให้เราฟังว่า ในราวปี 2550 พ่อของเธอประสบกับวิกฤตทางการเกษตร เพราะต้นทุนของไร่อ้อยและนาข้าวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตามราคาสารเคมีที่ซื้อมาใช้ผลผลิตเป็นประจำ นอกจากปัญหาเรื่องต้นทุนแล้วเคมีเหล่านี้ยังทำให้ดินเสื่อมคุณภาพด้วย

“ช่วงแรกพ่อพยายามแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง โดยนำขี้วัวไปใส่ทดแทนปุ๋ยเคมี ทว่าพ่อไม่ได้หมัก ใส่ไปก็ไม่มีผล กลายเป็นว่าหญ้าขึ้นแทน แต่ถึงอย่างนั้นเขาไม่ละความพยายาม

ชวนขยายหาความรู้ จนรู้ว่าต้องนำขี้วัวมาหมักกับซากพืช และใช้สารเร่ง พด. ซึ่งเป็นจุลินทรีย์มาช่วยให้อยู่สลายเป็นปุ๋ย” ภัทรธิบาย

เมื่อได้ปุ๋ยแล้ว เกิดปัญหาใหม่ตามมาคือหนอนกอกับเพลี้ยแป้ง ภัทรว่าในช่วงนั้นผู้เป็นพ่อเดินทางไปเที่ยวที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ได้ไปเห็นวิธีการใช้น้ำส้มควันไม้ในการไล่และกำจัดเพลี้ยแป้ง เพลี้ยกระโดด แมลงต่างๆ และยังมีเรื่องของการผลิตฮอโรมันเพื่อเร่งใบและผล ทวีจึงนำไอเดียเรื่องเตาเผาถ่าน 200 ลิตรกลับมาเพื่อทำน้ำส้มควันไม้ที่บ้าน

“ตอนนั้นพ่อยังชักชวนเพื่อนบ้านรวมกลุ่มผลิตสารชีวภัณฑ์ต่างๆ ใช้เอง ลงขันคนละเล็กน้อยจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 89 นาทอง แต่เราทำได้ไม่ถึง 4 ปี ก็ล้ม ต้องคืนหุ้น คืนอุปกรณ์กันไป เพราะชาวบ้านหลายคนมองว่าสารชีวภัณฑ์นั้นไม่สามารถบรรเทาปัญหาต่างๆ ได้ทันใจ” ภัทรว่า

ต่อมาในปี 2554 เทศบาลตำบลบ้านดอนได้ประสานมายังลุงทวี ด้วยพลังงานจังหวัดสุพรรณบุรีต้องการคนที่ใช้พลังงานทดแทน

ในภาคเกษตรเข้าอบรม เขาส่งภัทรไปเป็นตัวแทน ซึ่งข้อเสนอหนึ่งที่เออสะท้อนไปยังหน่วยราชการ คือความต้องการต่อยอดเรื่องเตาเผาถ่าน

เมื่อพลังงานจังหวัดลงมาตรวจสอบที่บ้าน จึงได้สนับสนุนเตาเผาถ่านมา 6 ใบ สำหรับใช้ในครัวเรือน และสองพ่อลูกยังช่วยถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

“ทางพลังงานจังหวัดไม่ได้ขอให้เราสอน แต่เราสนใจเอง เพราะเราอยากเผยแพร่ให้ชาวบ้านรู้ว่า การใช้สารชีวภัณฑ์ได้ผลไม่แพ้สารเคมี ที่สำคัญเรายังได้ลูกค้าเพิ่มขึ้น เพราะเรามีการผลิตปุ๋ย ผลิตน้ำส้มควันไม้ออกจำหน่าย ลูกค้าหลายคนที่ใช้แล้วได้ผล ก็มาซื้อกับเราเรื่อยๆ โดยปุ๋ยของเราตอนนี้มีตราสินค้าว่า ‘นาทอง’ ได้รับการรับรองจากกรมวิชาการเกษตรเรียบร้อย” ภัทรเล่า

เราไปยืนเกาะแกะสังเกตการณ์อยู่ที่เตาเผาถ่าน 200 ลิตร แต่ดูเท่าไรก็ไม่เข้าใจ ภัทรอธิบายว่าไม่ได้ซับซ้อนอย่างที่คิด เพียงนำกิ่งไม้หรือกะลามะพร้าวมาเป็นเชื้อเพลิง ส่วนน้ำส้มควันไม้จะเกิดจากการควบแน่น

ภักธี ทองเย็น

ทวี ทองเย็น

เป็นไอน้ำ ไหลลงมายังกระป๋อง ซึ่งเตาแบบตั้งนี้ จะให้น้ำส้มที่เข้มข้นและมีคุณภาพกว่าเตาแบบนอน โดยน้ำส้มที่ได้มา จะนำไปใส่รวมไว้ในแกลลอนเป็นเวลา 45 วัน เพื่อให้ตกตะกอน จากนั้นถ่ายส่วนผิวสุกแกลลอนใหม่ ทั้งตะกอนไป และเมื่อต้องการนำไปใช้ ให้ผสมน้ำในสัดส่วน 20 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตร

“เราทำน้ำส้มควันไม้ขายจริงจัง โดยปัจจุบันเรามีลูกค้าจากทั้งในตำบล และนอกตำบล อย่างตำบลหนองหญ้าไซ ส่วนต่างจังหวัดมีที่กาญจนบุรี โดยเราขายลิตรละ 150 บาท วันหนึ่งผลิตได้ 1 ลิตร ส่วนถ่านที่ได้จากการเผา เราก็อขาย ขายดีด้วย กระสอบละ 130 บาท แปะไม้พอขาย ส่วนปุ๋ยชีวภาพของเราเป็นปุ๋ยปั้นเม็ด หนึ่งกระสอบบรรจุ 50 กิโลกรัม ราคากระสอบละ 300 บาท”

ไม่เพียงแค่อปุ๋ย น้ำส้มควันไม้ และถ่านเท่านั้น ที่บ้านของครอบครัวทองเย็นยังผลิตแก๊สชีวภาพใช้ เพราะแต่เดิมที่นี่มีปัญหาเรื่องมูลสุกรส่งกลิ่นรบกวนละแวกข้างเคียง ทางกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลบ้านดอน ตลอดจนพนักงานจังหวัด

สุพรรณบุรี จึงเข้ามาเสนอให้นำมูลสุกรมาแปรรูปเป็นเชื้อเพลิง

“ตอนแรกเทศบาลฯ สนับสนุนบอลลูนสำหรับผลิตแก๊ส แต่ของเดิมมันรั่ว เลยคุยกับพลังงานจังหวัดว่าแก๊สใช้ดี แต่มีปัญหาเรื่องนี้พอดีเขาได้ถังไฟเบอร์กลาส ขนาด 8,000 ลิตร มาลงที่จังหวัดสุพรรณบุรี 4 ใบ เขาเลยเอามาให้ที่นี้หนึ่งใบ เราเลยขุดฝังอยู่บริเวณด้านหลังบ้าน เทียบกับแบบบอลลูน ใช้ดีกว่าและแรงแก๊สได้ ทำให้สะดวกขึ้น”

ด้วยความเป็นศูนย์เรียนรู้สำคัญในพื้นที่กระทรวงพลังงานจึงสนับสนุนอุปกรณ์อีกหลายอย่าง อาทิ เตาชีวมวล และตู้อบพลังงานแสงอาทิตย์ สำหรับใช้อบสมุนไพร สอดรับกับนโยบายของเทศบาลตำบลบ้านดอน ซึ่งกำลังส่งเสริมให้ชาวบ้านผลิตสมุนไพร

สิ่งที่ภักธีรามาทั้งหมด เราได้เห็นประจักษ์กับตาตัวเองแล้ว แต่เชื่อหรือไม่ว่า ยังมีที่เธอไม่ได้เล่าอีก โดยที่บ้านของเธอปลูกผักสวนครัวไว้กินเอง และมีโรงเรือนสำหรับทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ด้วย...

เกษตรกรรมยั่งยืน

Sustainable agriculture

บ้านตนเองไม่ต่างจากพื้นที่อื่นๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี คนที่นี่ส่วนใหญ่ทำนา อาจเรียกได้ว่าทำมาชั่วชีวิต จากรุ่นสู่รุ่น หากในช่วงหลังมานี้ ชาวบ้านปลูกข้าวเพื่อป้อนเข้าสู่ตลาด เน้นผลลัพธ์เชิงเศรษฐกิจที่วัดกันด้วยจำนวนและเม็ดเงิน และเพื่อให้ได้ผลผลิตตามที่ต้องการ ชาวบ้านหลายคนยอมเปลี่ยนวิธีการผลิตดั้งเดิม สู่การผลิตสมัยใหม่ที่มีสารเคมีเป็นองค์ประกอบ กระทั่งเวลาผ่านไป ผลกระทบจากสารเคมีเริ่มเป็นที่ประจักษ์ ชาวบ้านเริ่มกลับสู่วิถีดั้งเดิม ใช้สารอินทรีย์หรือมีการทำเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งจากที่เราได้คลุกคลีกับเรื่องราวเหล่านี้ เชื่อว่าน่าจะเป็นหนทางในการทำให้ระบบเกษตรกรรมมีความยั่งยืน...

สารชีวภัณฑ์ บ้านดอนยั่งยืน

ย้อนกลับไปเมื่อปี 2553 เกษตรกรชาวสุพรรณบุรีต้องเผชิญวิกฤตครั้งใหญ่ เมื่อเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล ศัตรูตัวสำคัญของข้าว ออกอาละวาด ส่งผลให้ที่น้านับพันไร่ถูกทำลาย บางรายที่พอจะเก็บเกี่ยวได้ ก็ได้ผลผลิตเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทำให้ป็นนั้นชาวนาประสบภาวะขาดทุน ร้อนถึงหน่วยงานภาครัฐที่ต้องยื่นมือเข้ามาเยียวยา จ่ายเงินช่วยเหลือให้เกษตรกร เพื่อให้ชาวบ้านยังสามารถยังชีพอยู่ได้

ที่บ้านของ **สิบพงษ์ ออเพชร** ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 บ้านดอนไต้ นับเป็นศูนย์กลางที่ชาวบ้านมารวมตัวกัน เพราะผู้ใหญ่บ้านคนนี้เป็นแกนนำในการผลิตสารชีวภัณฑ์ เพื่อต่อสู้กับปัญหาศัตรูพืช ซึ่งไม่ได้มีเพียงเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล

“ตอนปี 2553 เพลี้ยมันดูดน้ำเลี้ยง ข้าวออกเป็นสีเหลือง กินเป็นวงกว้าง ยืนต้นตายเสียอย่างนั้น ตอนนั้นข้าวในนาของผม 20 ไร่ ไม่ได้เก็บเกี่ยวเลย แค่ 10 วันเท่านั้นหลังจากพบมัน” ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ว่า

จากภัยพิบัตินั้น สิบพงษ์ซึ่งเวลานั้นเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ได้เป็นตัวแทนเข้าร่วมการอบรม ณ สำนักงานเกษตรอำเภออุทอง ที่นั่นพาเขาไปเยี่ยมชมศูนย์พันธุ์พืชเพาะเลี้ยงจังหวัดสุพรรณบุรี โดยวิทยากรให้ความรู้เรื่องการผลิตสารชีวภัณฑ์ ที่ชื่อว่า ‘เชื้อราบิวเวอเรีย’ ซึ่งมีประสิทธิภาพในการกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลตั้งแต่ระยะตั้งไข่ ไปจนถึงช่วงโตเต็มวัย

สิบพงษ์ ออเพชร

ผู้ใหญ่สิบพงษ์อธิบายว่า ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากสปอร์ของเชื้อราจะไปเกาะบริเวณลำตัวของเพลี้ย จากนั้นขยายขอบเขตจนทะลุลำตัว เจริญเติบโตเป็นเส้นใยทอนสั้นๆ ทำให้เพลี้ยกลายเป็นอัมพาตและตายไปในที่สุด โดยสปอร์นี้แพร่กระจายไปตามธรรมชาติ ไม่สร้างอันตรายแก่ผู้บริโภค

จนฤดูทำนาปี 2554 สิบพงษ์จึงรวมชาวบ้านกว่า 30 ครัว พร้อมระดมเงินคนละเล็กน้อย เพื่อผลิตเชื้อราบิวเวอเรียทดลองใช้ในพื้นที่นา กระบวนการผลิตไม่ได้ซับซ้อน เป็นสูตรของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

“เราใช้ข้าวสาร หุงกึ่งสุกกึ่งดิบ แบ่งใส่ถุงถุงละ 400 กรัม จากนั้นฉีดหัวเชื้อบิวเวอเรียซึ่งได้มาจากศูนย์พันธุ์พืชเพาะเลี้ยงจังหวัดสุพรรณบุรีให้ทั่ว แล้วใช้เข็มเบอร์ 20 เจาะถุงแล้วจับถุงขึ้นลักษณะคล้ายหลังคาสมาเหลี่ยม

บ่มไว้ประมาณ 5-6 วัน เพื่อให้เชื้อราแพร่กระจายจนมีเชื้อราสีขาวหรือสีเขียวขึ้นทั่ว เมื่อพร้อมใช้ ให้นำน้ำปริมาณ 500 ซีซี ใส่ลงไปในถุง แล้วขยำถุง จะได้สารชีวภัณฑ์เข้มข้น เมื่อต้องการนำไปฉีดพ่น ให้นำสารปริมาณ 50 ซีซี ผสมกับน้ำ 20 ลิตร ฉีดพ่นในท้องนาช่วงเย็น ด้วยเชื้อราจะออกฤทธิ์ได้ดี” ผู้ใหญ่ สิบพงษ์อธิบาย

ผลการทดลอง ปรากฏว่าได้ผลลัพท์ดี กระทั่งเมื่อสิบพงษ์ขึ้นเป็นผู้ใหญ่บ้านในปี 2555 เขาจึงได้ตั้งกลุ่มผลิตสารชีวภัณฑ์บ้านดอนยังยืน โดยมีสมาชิกเข้าร่วมเพิ่มขึ้น การรวมกลุ่มนี้มีกติกากว่า หากสมาชิกต้องการจำนวนเชื้อราชีวเวอเรียเท่าไร ให้ลงเงินทุนเท่านั้น ซึ่งจากการผลิตเชื้อราชีวเวอเรียในปีก่อน ทำให้ทราบต้นทุนที่แน่นอน

“ถุงหนึ่งเฉลี่ย 6 บาทเท่านั้น แต่ต้องเข้ามาช่วยทำด้วย ถ้าไม่มาต้องซื้อราคาถุงละ 10 บาท โดยกลุ่มจะผลิตให้กับสมาชิก และ

มีเหลือเผื่อขายให้กับคนภายนอกประมาณ 10 ลิตร กลุ่มของเราไม่เน้นการรวมหุ้น ไม่เก็บกองกลาง เพราะผมมองว่าหากรวมหุ้นแล้ว ต้องมีเรื่องเงินเรื่องการปันผลเข้ามา ถ้าทำแล้วทุกคนใช้ด้วยกันดีกว่า อย่างทุกวันนี้มีคนเข้ามาช่วยกันร่วม 130 คน” สิบพงษ์เล่าต่อ

นอกจากเชื้อราชีวเวอเรียแล้ว กลุ่มยังผลิตสารชีวภัณฑ์เพื่อใช้ในการเกษตรอีกหลายตัว อาทิ ‘เชื้อราไตรโคเดอร์มา’ ซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อเชื้อราที่เป็นสาเหตุของโรคพืชหลายชนิด ‘สารบีที’ เป็นสารชีวภัณฑ์ที่ใช้สำหรับกำจัดหนอน และ ‘ฮอริโมนไข่’ เพื่อบำรุงลำต้นของข้าวให้เจริญงอกงาม

ส่วนวิธีใช้สารชีวภัณฑ์นั้น ผู้ใหญ่สิบพงษ์อธิบายว่า โดยทั่วไป ชาวบ้านดอนได้ปลูกข้าวปีละ 2 รอบ คือนาปรัง ในเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน และนาปี ในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน โดยจะพ่นหลังจากข้าวมีอายุประมาณ 1 เดือน

“เริ่มแรกให้ฉีดเชื้อราไตรโคเดอร์มา สารบีที และฮอร์โมนไซ โดยเกษตรกรสามารถ นำสารทั้ง 3 ชนิดมาผสมรวมกันแล้วพ่นใส่ ผลผลิตในคราเดียวกัน พอผ่านไป 3-4 วัน ค่อยนำเชื้อราบิวเวอเรียมาพ่นต่อ เนื่องจาก หากพ่นพร้อมกันเชื้อราไตรโคเดอร์มาจะ ฆ่าเชื้อราบิวเวอเรีย” ผู้ใหญ่สีบพงษ์ว่า

ณ เวลานั้น บ้านดอนใต้ได้กลายเป็น แหล่งเรียนรู้เรื่องสารชีวภัณฑ์ระดับอำเภอ เรียกร้อย แต่ละปีมีเกษตรกรทั้งในและนอก พื้นที่เข้ามาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน เขายังพยายามผลักดันให้ชาวบ้านหันมาทำ นาข้าวปลอดสารเคมีให้มากขึ้น โดยในปี

2558 มีเกษตรกรในกลุ่มร่วม 20 รายที่ได้รับ มาตรฐานสินค้าเกษตร การปฏิบัติทาง การเกษตรที่ดีสำหรับข้าว และในปี 2559 ผู้ใหญ่สีบพงษ์มีแผนจะส่งข้าวของเกษตรกร อีก 130 ราย เข้ารับการประเมิน

“ผมพยายามรวมกลุ่มของเราเพื่อผลิต และขายข้าวในแบรนด์ตัวเอง ตอนนั้นเรา ขึ้นทะเบียนกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนบ้านดอน ยั่งยืน หลายคนที่ได้รับรองมาตรฐานเริ่มผลิต ข้าวบรรจุถุงขาย ถ้าอนาคตเรารวมตัวได้ เข้มแข็ง ข้าวมีคุณภาพ เราสามารถกำหนด ราคาเอง เลือกผู้ค้าเอง และไม่แน่ที่เราจะ ส่งขายต่างชาติด้วย” ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 บ้านดอนใต้ ทั้งท้าย...

ลำแพน ท้อยมาลา

พิสมัย มาเพชร

สุพรรณนา แลเพชร

บุญเรือน สุวรรณดี

ปราณี ออเพชร

วราเดอรณ์ ชาวเพชรดี

ภูเบศ เฟชรลีลา

ขาว มิตรหมอน

สวนมะนาวพอเพียง หมู่ที่ 8

จากเรื่องของข้าว เรามาที่เรื่องของมะนาว
ปล้นที่แยงกรายเข้ามายังบริเวณบ้านของ
ลุงขวัญเมือง และบ้านบุญมี แก้วบัวดี ซึ่ง
ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 บ้านบ่อ ป้ายไวนิลผืนใหญ่ พร้อม
ข้อความยินดีต้อนรับแขวนรับหน้าอยู่ก่อน
กระทั่งเข้าไปในตัวบ้านจึงพบตัวจริงเสียงจริง
แต่ทั้งสองไม่ได้มาร้องเพลงให้เราฟังหรอก

บ้านบุญมีจัดเจ้าหน้าที่มาต้อนรับ ก่อน
นั่งลงตรงข้ามเรา เช่นเดียวกับลุงขวัญเมือง

เรากามถึงที่มาที่ไปเหตุไฉนจึงเป็นมะนาว
บ้านบุญมีเลยถือโอกาสทำความเรื่องราว
ที่เคยเป็นมาเพื่อให้เราเข้าใจง่ายขึ้น

“ที่บ้านป่าทำนาเป็นหลัก และมีไร่มะขามเทศ
รอบบ้านไว้เป็นรายได้เสริม แต่มะขามเทศดูแล
รักษายาก แกรมไม่ถูกกับฝน เวลาที่ฝนหลงฤดู
มาที่ไร ฝักมะขามเทศบิดงอ เนื้อไม่สวย
ขายไม่ได้ราคา” บ้านบุญมีว่า

กระทั่งปี 2557 ทั้งสามมีภรรยาจึงตัดสินใจ
โค่นต้นมะขามเทศแปลงแรก ซึ่งอยู่ทางด้านขวา
ของตัวบ้าน แล้วปลูกมะนาวในวงซีเมนต์แทน
ด้วยมะนาวมีราคาดี และสามารถให้ผลผลิตได้
ตลอดปี ที่สำคัญคนตำบลบ้านดอนยังปลูกน้อย
ส่วนใหญ่ปลูกเพื่อรับประทานในบ้าน

ขวัญเมือง แก้วบัวดี

บุญมี แก้วบัวดี

“แปลงนั้นปลูงมะนาว 60 ต้น ลองผิดลองถูก เพราะไม่เคยปลูงมาก่อน แต่ได้ตั้งธงไว้แล้วว่า ต้องทำเป็นอินทรีย์” ป้าบุญมีว่า พลังชีวิตช่วยให้เราเดินไปดูผลผลิตรุ่นแรกพร้อมกับอธิบายขั้นตอนกระบวนการที่ได้ลองคิดลองทำมา

เราเห็นต้นมะนาวในวงซีเมนต์ แต่เวลานี้ใบส่วนหนึ่งเหลือง ลุงขวัญเมืองว่า เพราะปีนี้แล้งและร้อนจัดเกินปีไหน นอกจากใบเหลืองแล้ว ผลเองก็เช่นกัน ลักษณะเหมือนสุกแต่จริงๆ แล้วยังไม่โตเต็มที่

ลุงขวัญเมืองว่าคิดเองทำเองตั้งแต่การเตรียมดินที่ผสมขี้วัว ขี้ไก่ หมักไว้ 15 วัน ถึงค่อยเอากิ่งตอนมาลง ในฤดูร้อนต้องให้น้ำมากเพื่อให้ต้นอยู่ได้ แต่กับปีล่าสุดนั้น ลุงขวัญเมืองว่าให้น้ำยังสู้ไม่ไหว

ขณะที่เรื่องศัตรูพืช ลุงขวัญเมืองและป้าบุญมีใช้สารชีวภัณฑ์ที่ทำเอง อย่างสารสกัดจากสะเดาฉีดไล่แมลง ฮอไรโมนหยวกกล้วย ฮอไรโมนไข่ในช่วงเร่งโต

“ผลผลิตรอบแรกออกมาเมื่อปลูงได้ราว 10 เดือน หลังจากนั้นใช้เวลาอีก 3-4 เดือนก็สามารถเก็บผลผลิตไปขายได้ ถ้าเทียบกับมะขามเทศแล้วถือว่าดีกว่ามาก รายได้ดีกว่า

แต่จะมีเสียบ้างช่วงที่ร้อนจัด เพราะมะนาวจะไม่ติด ผิวข้างบนจะเสีย ขายต่อไม่ได้” ป้าบุญมีสาบ

เมื่อได้ผลลัพธ์ดี ทั้งสองจึงตัดสินใจโค่นต้นมะขามเทศแปลงที่อยู่ด้านซ้ายของตัวบ้านเพื่อปลูงมะนาวเพิ่มอีก 60 ต้น โดยทุกวันนี้ทั้งคู่เก็บเกี่ยวผลมะนาวได้เฉลี่ยวันละ 200-300 ลูก ยิ่งในช่วงหน้าร้อน มะนาวได้ราคาดี โดยจะมีพ่อค้าแม่ค้าจากร้านอาหารมารับมะนาวถึงที่

“ร้อนนี้ขายได้ผลละ 3 บาท ไม่ต้องไปขายที่ไหน แล้วน้องชายป่า เขาขายครบแท่งสี่ในกรุงเทพฯ ก็มาซื้อไปขายต่อ” ป้าบุญมีว่า

นอกจากมะนาวที่ปลูงกันเต็มพื้นที่ ที่นี้ยังปลูงพืชผักสวนครัวอีกหลายสิบชนิด ทั้งถั่วฝักยาว บวบ น้ำเต้า มะเขือ พริก ถั่ว กะเพรา โหระพา เพื่อกินกันในครอบครัว ไม่ได้ไปขายให้ใครที่ไหน บางครั้งแบ่งปันให้เพื่อนบ้านที่ต้องการ

“แล้วยามว่าง ลุงจะไปจับปลาในคลองชลประทาน วางสุมทิ้งไว้ 2 คืน ก็ไปยกขึ้นมาแล้วยังมีไข่ไก่จากเจ้าไก่ในบ้านด้วย เราใช้ชีวิตตามแนวของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีอยู่ทุกวันนี้ก็กินกันเหลือเพื่อแล้ว” ภรรยาลุงขวัญเมืองกล่าวทิ้งท้าย...

ชมรมการปลูกพืชสมุนไพรเพื่อการแปรรูป

วันที่คุยกับ **ทรงบท คุ่มฉายา** นายกเทศมนตรีตำบลบ้านดอน เราได้ยินเรื่องชมรมการปลูกสมุนไพรเพื่อการแปรรูป โดยถือเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้เสริมนอกเหนือจากการปลูกข้าว ยิ่งในปีที่แห้งแล้งเช่นปีนี้

จุดเริ่มต้นมาจากโรงพยาบาลอุ้มทองที่ต้องการสมุนไพรจำนวนมาก เพื่อไปทำยารักษาโรค โดยทางโรงพยาบาลอุ้มทองได้พัฒนาเรื่องการทำสมุนไพรมานานกว่าสิบปีแล้ว จนปัจจุบันเป็นที่รู้จักภายใต้ชื่อ 'อุ้มทองไทยเฮิร์บ' โดยที่ผ่านมา โรงพยาบาลอุ้มทองรับซื้อสมุนไพรจากชาวบ้าน แต่ก็ไม่เพียงพอกับความต้องการ

ในปี 2558 นายกเทศมนตรีตำบลบ้านดอนพูดคุยกับผู้อำนวยการโรงพยาบาลอุ้มทองอยู่บ่อยครั้ง และรับทราบสถานการณ์มาโดยตลอด จึงมองว่าน่าจะเป็นโอกาสดีที่จะเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ จึงนำข่าวมาบอก และส่งเสริมให้ชาวบ้านรวมตัวจัดตั้งชมรมการปลูกพืชสมุนไพรเพื่อการแปรรูปขึ้น พร้อมกับขอรายชื่อสมุนไพรที่โรงพยาบาลอุ้มทองต้องการ โดยให้ **สิบบงษ์ ออเพชร** ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 บ้านดอนได้ รับหน้าที่เป็นประธานชมรมในระยะแรก

ช่วงแรกชมรมตั้งใจจะให้สมาชิกลงขันซื้อเมล็ดพันธุ์กันเอง แต่ว่าย่างหาแหล่งซื้อเมล็ดพันธุ์ไม่ได้ และชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่กล้าเสี่ยงลงทุนขนาดนั้น กระทั่งศูนย์บริการและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลบ้านดอน ภายใต้งานสนับสนุนของ

โครงการตามแผนพัฒนาอาชีพเกษตรกรตามความต้องการของชุมชนเพื่อบรรเทาภัยแล้งปี 2558/2559 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดงบประมาณให้ 1,478,000 บาท แบ่งเป็นค่าเมล็ดพันธุ์ 713,000 บาท และค่าจ้างแรงงาน 765,000 บาท โดยส่งมอบงบประมาณมาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมา

อาจารย์ชนะ พุทธิมัย ประธานชมรมฯ คนปัจจุบัน นำทางเราไปที่แปลงรวมของชมรมฯ ซึ่งมีขนาด 5 ไร่ เซากับ **สงกรานต์ โฉมศรี** เกษตรกรหมู่ที่ 6 สมาชิกชมรมฯ เพื่อเป็นแหล่งเพาะกล้าพันธุ์สมุนไพร ก่อนแจกจ่ายให้สมาชิกนำไปปลูกในพื้นที่ของตัวเอง

อาจารย์ชนะเล่าว่า เวลานั้นชมรมฯ มีสมาชิกราว 85 คน มาจากทุกหมู่บ้าน ยกเว้นหมู่ที่ 4 บ้านหัวทาบ ซึ่งมีที่ดินไม่เหมาะสมสำหรับเพาะปลูกสมุนไพร ด้วยเป็นที่อุ้มน้ำ

สงกรานต์ โคมศรี

อาจารย์ชนะ พุทธิมัย

“แต่ทุกคนต้องลงชื่อว่าการจะปลูกสมุนไพรชนิดใด ตอนนั้นเราได้รับเมล็ดพันธุ์ทั้งมะขามป้อม หนุ่ยหนวดแมว ฟ้าทะลายโจร ตีปัส สมอไทย หนุ่ยปากกิ่ง กระเจี๊ยบ มะระขี้นก ไพล ขมิ้นชัน มากบ้างน้อยบ้าง ที่มีน้อยก็เอามาเพาะพันธุ์ ชาวบ้านมาช่วยกันดูแล” อาจารย์ชนะว่า

หากแต่ในช่วงหลัง ชาวบ้านเริ่มนำพันธุ์ไปปลูกเองที่บ้าน จึงไม่มีเวลามาดูแลเช่นแต่ก่อน ชมรมฯ จึงใช้เงินกองกลางที่ได้รับสนับสนุนมาจ้างคนดูแลแทน พร้อมกับช่วยเก็บผลผลิตส่งโรงพยาบาลอุทองด้วย” อาจารย์ชนะ กล่าวเพิ่มเติม

ทว่าเวลานี้ สมุนไพรหลายอย่างยังมีน้อย อย่างอาจารย์ชนะลงชื่อว่าจะปลูกขมิ้นชัน แต่ก็ยังมีจำนวนไม่พอ ผิดกับมะระขี้นกที่ชาวบ้านเริ่มปลูก และเก็บผลผลิตกันไปบ้างแล้ว

สำหรับผลผลิตที่ได้ หากมาจากแปลงส่วนกลางจะถูกส่งไปยังโรงพยาบาลอุทองโดยตรง ซึ่งรายได้ทั้งหมดจะเข้ากองกลางสำหรับเป็นทุนในการซื้อเมล็ดพันธุ์พืชอื่นๆ ที่ยังขาดแคลนอยู่ แต่ถ้าเป็นแปลงส่วนตัว สมาชิกสามารถนำมาจำหน่ายผ่านชมรม เพื่อขายต่อให้โรงพยาบาลอุทองอีกทอดหนึ่ง หรือสามารถนำไปจำหน่ายให้แก่ผู้สนใจรายอื่นได้ โดยรายได้ที่เกิดขึ้นจะต้องแบ่งคืนชมรมร้อยละ 10

แม้จะเพิ่งเริ่มต้น แต่ทิศทางของกิจกรรมมีแนวโน้มเป็นไปได้ เพราะมีทุกอย่างรองรับทั้งระบบ ตั้งแต่การผลิตไปจนถึงตลาด นอกจากเป็นการเพิ่มรายได้ของประชากรแล้ว ยังถือเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมาสู่การปลูกพืชแบบผสมผสาน ซึ่งเป็นหนทางที่มีความยั่งยืนกว่ามาก...

เรียนรู้ Live & Learn

แม้ว่าที่นี่เป็นชุมชนไทดำที่มีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ แต่ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป พระพุทธศาสนาเริ่มเข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของคนตำบลบ้านดอนมากขึ้น ผลมผลจนเป็นเรื่องราวน่าสนใจ คล้ายๆ กับคนจีนที่มาตั้งรกรากในประเทศไทย ที่ยังคงมีพิธีกรรมแบบจีน และแบบไทยผสมผสานกัน

เราเดินทางมาที่โรงเรียนบ้านหัวทำนบ เพื่อมาดูแลเด็กกลุ่มลูกหลานปฏิบัติธรรม ซึ่งใครต่อใครต่างบอกว่าเด็กกลุ่มนี้จะมีความเป็นไทดำน้อยลง การกลืนวัฒนธรรมกระแสrongนี้เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ และเป็นความจริงที่คนตำบลบ้านดอนต้องไปคิดกันต่อว่าจะทำอย่างไรให้ลูกหลานของพวกเขาเรียนรู้อย่างสมดุล...

เดิมโรงเรียนบ้านหัวทำนบแห่งนี้ตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 บ้านยางไทย ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่พื้นเพ ประชากรเป็นคนไทย โดยในสมัยนั้นชื่อว่า โรงเรียนวัดยาไทยเจริญผล แต่เด็กที่ไปเรียน เกือบทั้งหมดมาจากบ้านหัวทำนบ หมู่ที่ 4 ต่อมาจึงโยกย้ายโรงเรียนมาตั้งอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 4 และเปลี่ยนชื่อดังที่เห็นในปัจจุบัน

ตอนที่เรามาถึงโรงเรียนบ้านหัวทำนบ เห็นเด็ก ๆ อยู่ในชุดขาว กระจายตัวอยู่ตามห้อง ต่าง ๆ สังเกตว่าเด็กแต่ละชั้นมีกันอยู่ไม่มาก **ครูกฤติมา ธนัทศิกิตติ** ออกมาต้อนรับเรา เธออยู่ในชุดขาว นำเราไปที่ห้องเด็กอนุบาล ที่เวลานี้กำลังเจริญวิปัสสนาอย่างพร้อมเพรียง **ครูกฤติมา** ช่วยกำกับจังหวะการหายใจเข้า และออกอยู่ครูหนึ่ง ก่อนปล่อยให้เด็กเข้าสู่สมาธิด้วยตัวเอง

โรงเรียนบ้านหัวทำนบยึดพระพุทธศาสนา เป็นหัวใจการพัฒนาตามปรัชญาความรู้ คู่คุณธรรม ถึงกระนั้นกลับมีกิจกรรมน้อย เช่น ภาครัฐนิมนต์พระสงฆ์มาบรรยายธรรม ให้นักเรียนฟังเพียงปีละหนึ่งครั้ง ประกอบกับ ช่วงหลังหลักสูตรพระพุทธศาสนาเริ่มหายไป

“แม้จะไม่มีผลที่เป็นรูปธรรมนัก แต่ ความรู้สึกของผู้ใหญ่หลายคนเห็นตรงกันว่า จริยธรรมของเด็กนั้นแยลง” **ครูกฤติมา**ว่า

เพื่อเยียวยาปัญหาดังกล่าว ในช่วง ทศวรรษ 2530 โรงเรียนบ้านหัวทำนบ โดย

ครูกฤติมา จึงจัดโครงการโรงเรียนวิถีพุทธขึ้น ร่วมกับผู้ปกครองและวัดที่อยู่ใกล้เคียง เช่น วัดบ้านหัวทำนบ วัดยางไทยเจริญผล เพื่อทำ กิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การเรียนเทียนในวัน สำคัญทางศาสนา การแห่เทียนพรรษา ตักบาตรทุกวันพระ การฟังเทศน์ฟังธรรม ทำสมาธิก่อนเรียนทุกเช้า จัดบอร์ดนิทรรศการ พระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ในวันศุกร์หลังคาบเรียนสุดท้าย จะเป็นคาบชมรม **ครูกฤติมา**มีชมรมโรงเรียน วิถีพุทธ ซึ่งเปิดให้เด็กทุกระดับชั้นเข้าร่วม โดย **ครูกฤติมา**จะถ่ายทอดเรื่องราวหลักธรรมของ พระศาสดา เน้นการอธิบายสร้างความเข้าใจ ฉะนั้นแม้เด็กจะนับถือศาสนาใด ก็สามารถ เรียนรู้ได้ ด้วยแต่ละศาสนาต่างมีแนวคิด คติธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และสามารถ นำไปปฏิบัติได้

“อย่างเรื่องเบญจศีล ข้อที่ 1 คือละเว้นจาก การฆ่าสัตว์ วางท่อนไม้และศาสตราเสีย มีความละอาย มีความเอ็นดูกรุณา หวังประโยชน์ แก่อกุลสัตว์์ธรรมดาดังหลาย **ครู**ให้เด็กทอ ง หน้าเสาธง แม้จะยาวสักหน่อย แต่มันทำให้เขา เห็นความหมายที่กว้างขึ้น หรือข้อที่ 2 เว้นขาด จากการลักทรัพย์ ถือเอาแต่ของที่เขาให้แล้ว เป็นต้น ฉะนั้นหากเขาท่องได้ เขาจะรู้เลยว่า เรื่องอย่างการไปหยิบของที่วางอยู่เป็นเรื่องที่ ผิดศีล” **ครูกฤติมา**ยกตัวอย่าง

ครูฤทธิมา ธนทัศกิตติ

นอกจากนี้ยังมีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่เด็กๆ สนใจ เช่น สื่อโทรทัศน์ เพราะเด็กๆ ส่วนใหญ่เสพลี้อเหล่านี้อยู่แล้ว และหลายครั้งก็ไม่เข้าใจว่าพฤติกรรมบางอย่างเป็นเรื่องไม่สมควร การนำประเด็นต่างๆ มาขยายจึงเป็นโอกาสอันดีที่จะปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจของพวกเขา

“บางครั้งเวลาดูรายการกฎแห่งกรรม ครูจะอวดวิดีโอมาเปิดในห้อง หรือโฆษณาบางตัวอย่างโฆษณาไทยประกันชีวิต ก็มีแนวคิดที่น่าสนใจ พวกละครที่เขาติด ครูก็ต้องดู เพื่อนำมาสื่อสาร ชี้ให้เห็นว่าถ้าทำแบบนี้ ผลสุดท้ายจะออกมาเป็นอย่างไร ครูเอาสิ่งที่เขาสนใจมาถ่ายทอด ซึ่งได้ผลมากกว่าการสอนจากหนังสือ เช่นเดียวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ถ้ามีเรื่องดีๆ ก็เอามาเล่าสู่กันฟัง เพราะเรื่องเล็กๆ น้อยๆ อย่างเก็บขยะหรือช่วยเหลือเพื่อนก็สามารถเชื่อมโยงเข้ากับคุณธรรม

จริยธรรมได้ทั้งหมด” ครูฤทธิมาว่า

นอกจากนี้ ในช่วงปิดเทอมฤดูร้อน หากวัดที่อยู่ใกล้แวกอำเภออุทุมพรพิสัยโครงการบวชนเร ครูฤทธิมาจะสอบถามความสนใจ และส่งนักเรียนเข้าร่วมอยู่เสมอ ซึ่งแม้จะไม่ใช่อ่านหนังสือมากมาย แต่ก็เป็นโอกาสดีที่เด็กจะได้อยู่ใกล้ชิดกับพระพุทธรศาสนา และใช้เวลาว่างระหว่างปิดภาคเรียนให้เป็นประโยชน์

ผลจากการปลูกฝังเรื่องราวดีๆ มานานนับสิบปี เด็กๆ ที่โรงเรียนบ้านหัวท่นบได้กวาดรางวัลมากมาย โดยที่เป็นความภาคภูมิใจสูงสุด คือรางวัลการสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ ของคณะสงฆ์และสภาวัฒนธรรมอำเภออุทุมพร ซึ่งได้รับรางวัลติดต่อกมาหลายปี

“แต่ที่สำคัญกว่ารางวัล คือจิตใจของเด็กที่เปี่ยมไปด้วยหิริโอตตบปะ ซึ่งเป็นคุณธรรมสำคัญในการดำเนินชีวิตต่อไปในภพภาคหน้า” ครูฤทธิมากล่าวสรุปด้วยความภาคภูมิใจ...

กินและอยู่

Eat & Stay

เราเดินทางมาพร้อมกับฝนแรกของปี ทำให้คืนแรกที่ตำบลบ้านดอนเย็นสบายดี เช่นเดียวกับบ้านเรือนอีกเป็นจำนวนมาก ที่คงคิดไม่ต่างกัน วันนี้หลายบ้านคงนอนเร็ว ตื่นด่ำกับคำคืนที่แสนเย็นสบาย เราเองเหนื่อยล้าจากการเดินทางมาทั้งวัน ความคิดถึงเตียงนอน หมอน ผ้าห่ม แวบเข้าทักทายอยู่เป็นระยะ

เช้าวันใหม่มาถึง เหมือนฝนจะดีเนียน ทำตัวประหนึ่งไม่เคยรู้จักกัน แสงแดดกลับรุนแรงเช่นเคย วันนี้ช่วงกลางวันเรามีนัดที่ร้านก๋วยเตี๋ยวของผู้ใหญ่่นพพร ซึ่งร้านนี้มีเมนูหลากหลาย ทั้งหมูและเนื้อ เป็นร้านที่ใครๆ ในตำบลบ้านดอนรู้จักและแวะเวียนมากิน เช่นนั้นเราจึงไม่พลาดที่จะต้องมาปักหมุด...

บ้านคุ้มฉายา

สมบัติ และ วัชรา คุ่มฉายา

บ้านของ สมบัติ คุ่มฉายา พี่ชายของ นายกเทศมนตรีตำบลบ้านดอนอยู่ลึกสุดใน จำนวนบ้าน 3 หลัง ทั้งหมดอยู่ในรั้วเดียวกัน ลูกบัตติกับภรรยาออกมาต้อนรับเราอย่างเป็น กันเอง พร้อมทั้งคอยเอ็ดเจ้าดูบ 3 ตัวให้

“มันไม่กัดหรอก ไม่ต้องกลัว” ลูกบัตติว่า

ภรรยาของลูกบัตติพาเราไปเก็บสัมภาระ ที่ห้อง จัดแจงยกราวแขวนเสื้อเข้ามาให้ แดมยังไม่ลืมชี้ตำแหน่งห้องน้ำทั้ง 2 ห้อง และ บอกให้เราอยู่กันตามสบาย หลังจากเปิด เครื่องปรับอากาศ เราทิ้งตัวลงนั่งบนโซฟา ข้างเตียงแล้วมองสำรวจห้องนอนขนาด พอเหมาะ เตียงเดี่ยวสองเตียงตั้งชิดกันอยู่ กลางห้อง ผังปลายเตียงเป็นตู้เก็บของ ซึ่งมีทีวี เครื่องใหญ่และปลั๊กพ่วงที่เสียบได้ถึง 8 ของ ตั้งอยู่ด้านบน เราค้นพบอีกว่าที่นี่สัญญาณ อินเทอร์เน็ตแรงดี สะดวกสบายเหมือนอยู่บ้าน ไม่มีผิด

ลูกบัตติเล่าให้ฟังว่าบ้านที่เราพักนั้น ลูกบัตติ สร้างขึ้นตั้งแต่ปี 2526 และต่อเติมเมื่อปี 2552 ความจริงแล้วไม่ได้เปิดเป็นโฮมสเตย์ เพราะ ต้องการกระจายรายได้ให้ชาวบ้าน ส่วนที่นี้

สำรองไว้ให้แขกของนายกฯ ซึ่งไม่ได้คิดเงิน

“ตอนนี้ลูกฯ ไปทำงาน มีที่อยู่ของตัวเอง แล้ว เราเลยอยู่กันสองคนตายาย มีห้องว่าง 2 ห้อง ปลอมไว้ไปล่าประโยชน์ เห็นว่าพอจะเป็น ที่พักอาศัยให้คนที่มาเยี่ยมเยียนชุมชนได้” ลูกบัตติว่า

ลูกบัตติเล่าต่ออีกว่า ปัจจุบันในตำบล บ้านดอนมีโฮมสเตย์ถึง 34 หลัง โดยเทศบาล ตั้งคณะทำงานเพื่อคัดเลือกสมาชิกและดูแล การจัดโฮมสเตย์ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน เช่น ต้องไม่ทำเป็นรายได้หลัก ส่วนที่ให้เข้าพัก ต้องเป็นห้องที่ไม่ได้ใช้งาน และมีห้องน้ำ เพียงพอ เป็นต้น

นอกจากนี้ ทางเทศบาลยังพาสมาชิก ไปศึกษาดูงานโฮมสเตย์ของตำบลอื่น เพื่อให้ กลับมาปรับปรุงที่พักและบริการของตนเองด้วย แต่ลูกบัตติบอกว่าเรื่องบริการไม่ค่อยน่าเป็นห่วง เพราะคนที่นี่เต็มใจดูแลอยู่แล้ว

“ข้อดีของวิถีชนบทคือการดูแลแขกที่ เข้ามาพักโดยไม่นึกถึงผลประโยชน์ตอบแทน เหมือนว่ามีคนมาพักแล้วเขาภูมิใจ ดีใจ เขาดูแลเหมือนเป็นญาติ” ลูกบัตติทิ้งท้าย...

โฮมสเตย์อุทัยวรรณ

อุทัยวรรณ สระทองแข็ง

เรามายังบ้านของ อุทัยวรรณ สระทองแข็ง ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 8 บ้านป่อ ซึ่งเจ้าบ้านบอกว่าน่าเสียดาย ด้วยตอนนั้นตรงหน้าบ้านซึ่งเคยเป็นรั้วสีเขียวนั้นถูกทดแทนด้วยการขุดเจาะเพื่อวางท่อใหม่ให้ทันฤดูฝน

บ้านของอุทัยวรรณตั้งอยู่บนที่ดินกว่า 2 ไร่ มีพืชอย่างมะขามเทศเป็นตัวยืน ตัวบ้านตั้งอยู่ทางด้านหน้า เจ้าบ้านเล่าให้ฟังว่า บ้านหลังนี้สร้างมานานร่วม 20 ปีแล้ว เดิมเป็นเพียงบ้านไม้ยกพื้นสูง แต่หลังจากครอบครัวเริ่มขยาย จึงมีการต่อเติมทีละนิดละน้อยจนกลายเป็นบ้าน 2 ชั้น ชั้นล่างกันห้องโถงโปกปูนติดเครื่องปรับอากาศ เย็นสบาย ส่วนชั้น 2 ยังคงรักษารูปแบบเดิมเอาไว้อย่างเหนียวแน่น โดยทั้งบ้านมีทั้งหมด 4 ห้องนอน 2 ห้องน้ำ

จุดเด่นของบ้านคงหนีไม่พ้นสภาพแวดล้อมที่อุดมด้วยพืชสีเขียว โดยเธอปลูกพืชผักสวนครัวจำนวนมาก ทั้งมะกรูด มะนาว ตะไคร้ ข่า โหระพา ตำลึง แขกที่มาผักก็จะได้รับประทานอาหารที่ปรุงจากพืชสวนครัวในบ้าน

“อาหารที่เลี้ยงมีทั้งแกงจืด แกงส้ม บางครั้งทำอาหารโตดำ อย่างน้ำพริกปลาทุ เราใส่น้ำปลาร้าต้มสุก ไม่เหมือนของภาคกลางทั่วไป กินกับผักสดในบ้าน แนะนำให้ลองผักลูกแหง ที่ต้องซื้อมีแค่เนื้อสดตัว” เจ้าของบ้านเล่า

แขกที่แวะมาพักจึงเบาใจหายห่วง เพราะเจ้าของบ้านดูแลประดุกญาติพี่น้อง เรื่องการกิน การนอนรับรองไม่ปล่อยให้ลำบากอย่างแน่นอน...

ก๋วยเตี่ยวหมูใหญ่บพ หมู่ที่ 8 บ้านบ่อ

จันทนา พลศิริบุญ และ นพพร เพชรแอ

เรามาถึงร้านก๋วยเตี๋ยวผู้ใหญ่นพในตอนเที่ยงพอดี บริเวณร้านกว้างขวางและสะอาดสะอาด โต๊ะไม้ตั้งเรียงกันสองแถวเป็นแนวลึกเข้าไปถึงเคาน์เตอร์ปรุงอาหาร รอบข้างตกแต่งด้วยของเก่า คาดว่าน่าจะเป็นรสนิยมของผู้ใหญ่นพเอง

นพพร เพชรแอ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 8 และเป็นพ่อค้าก๋วยเตี๋ยว เขาเล่าว่าร้านนี้เริ่มต้นจากความชอบส่วนตัว ที่ชอบกินก๋วยเตี๋ยวเนื้อมาก แต่ในหมู่บ้านยังไม่มีร้านที่ถูกปาก จึงหยิบเอาจากที่ไปลองกินตามร้านอร่อยในกรุงเทพฯ มาปรุงในแบบเฉพาะของตัวเอง จนกระทั่งเปิดร้านขึ้นในปี 2554

แน่นอนว่าเมนูขึ้นชื่อของที่นี่คือก๋วยเตี๋ยวเนื้อตุ๋น โดยเจ้าของร้านเผยว่าเลือกใช้น้ำส่วนพื้นท้องซึ่งมีมันและเอ็นติดมาด้วย ที่สำคัญคือน้ำซุปรทำเองรสชาติเข้มข้น อุดมด้วยสมุนไพรหลากชนิด เช่น แก้วกี้ ไผ่กึ้ก อบเชย และใบกระวาน

“ของเราทำแปลกกว่าที่อื่นนิดหน่อย คือตุ๋นยาจีน ที่อื่นส่วนมากเขาใส่แค่เครื่องพะโล้

หรือใช้น้ำซุปล้ำเสร็จ แต่เราทำเองหมด ปรุงเองเนื้อเคี้ยวอย่างน้อย 4 ชั่วโมง ส่วนหมู 2 ชั่วโมงก็เปื่อยแล้ว” ผู้ใหญ่กล่าวถึงจุดเด่นของอาหารที่ร้าน

นอกจากก๋วยเตี๋ยวทั้งเนื้อและหมูแล้วร้านนี้ยังมีเมนูผัดกะเพราที่อร่อยไม่แพ้กัน โดยเฉพาะกะเพราหมูตุ๋นราดข้าว ซึ่งเราสั่งมาลองแล้วไม่ผิดหวัง เพราะเนื้อหมูนุ่มชุ่มฉ่ำเข้ากันดีอย่างไม่น่าเชื่อกับเครื่องผัดกะเพรารสจัดจ้าน

ผู้ใหญ่บอกเรอีกว่า วันนี้ไม่ได้ทำข้าวขาหมูและอีกเมนูเด็ดอย่างต้มกระดูกเลี้ยง ซึ่งเป็นกระดูกสันหลังหมู นำมาต้มแล้วช่วยให้น้ำซุปรหวานอร่อย เราฟังแล้วได้แต่แอบเสียดายก่อนจะลุกไปหยิบไอศกรีมจากตู้แช่มาเติมเต็มทีว่างในกะเพรา

ร้านก๋วยเตี๋ยวผู้ใหญ่นพ เปิดเก้าโมงถึงบ่ายสามโดยประมาณ หยุดวันเสาร์ หน้าร้านมีลานจอดรถกว้างขวาง ใครผ่านไปผ่านมาในตำบลบ้านดอนต้องสังเกตเห็น เพราะป้ายร้านเด่นมากทีเดียว...

ประเพณีคนโตดำ

Ceremony

คนไทดำนับถือผีบรรพบุรุษ มีพิธีกรรม
ที่ละเอียดซับซ้อน บ้างเชื่อว่าตอนที่เราไป
มีบ้านหลังหนึ่งจะจัดพิธีเส่นเรือน ซึ่งถือเป็น
พิธีกรรมใหญ่ของคนไทดำ เราจึงขอไป
แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นถิ่นที่นั่น ซึ่ง
ก็ได้รับความอนุเคราะห์จากเจ้าภาพ นอกจาก
ยอมให้เราเข้าไปดูอย่างใกล้ชิด ยังให้เรา
พูดคุยกับหมอพิธีกรรมด้วย...

เส้นเรือน

พววม เพชรลี

เราเดินทางไปถึงบ้านของเจ้าภาพ ที่หมู่
ที่ 5 บ้านดอนไฟใหม่ ราวเก้าโมงเช้า ตอนนั้น
มีชาวบ้านมาคั้งคั้งแล้ว ทุกโต๊ะมีคนนั่งกันเต็ม
เราได้รับเชิญให้ขึ้นเรือนไป สังเกตว่าตรงมุม
บ้าน บริเวณบันไดมีไม้ไผ่รูปร่างคล้ายตาแหลว
ของคนล้านนาปักอยู่ทั้ง 4 มุม

สุพรรณ มิ่งขวัญ สมาชิกสภาเทศบาล ตำบลบ้านดอน หมู่ที่ 5 บ้านดอนโพไหม้ และ ถวิล มิ่งขวัญ น้องชาย เป็นเจ้าภาพงานวันนี้ เขาพาเราเข้าไปในห้องพิธี ซึ่งเป็นห้องที่คนไทดำทำเอาไว้ เพื่อเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ โดยเฉพาะ ห้ามใครเข้าอยู่ ภายในห้องนั้น **พรม เพชรสี** หมอเสนกำลังสวดบริกรรมคาถา ด้วยภาษาไทดำ ตรงกลางห้องมีปานผืน (คล้ายโดกหรือพาน) โใบเชิง ภายในบรรจุ

ขนมกรูกรอบ ผลไม้ ขนมหวานหลายชนิด พิธีเสนเรือนจะทำขึ้นทุก 3 ปี ถือเป็นพิธีสำคัญที่สุดพิธีหนึ่งของชาวไทดำ เป็นโอกาสสำคัญในการแสดงความกตัญญูกตเวทิตา ต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว และยังถือเป็นกิจกรรมรวมญาติ

เจ้าภาพของพิธีเสนเรือนต้องเป็นผู้ชาย กรณีที่บ้านนั้นไม่มีบุตรชาย สามารถให้บุตรสาวที่ยังไม่ได้แต่งงานทำให้ แต่ถ้าแต่งงานไปแล้ว ต้องให้ญาติผู้ชายฝั่งพ่อมารับหน้าที่เจ้าภาพแทน โดยปกติพิธีเสนเรือนทำในช่วงข้างขึ้นของเดือน 4, 5, 6, 7, 8 และย่างเข้าเดือน 11 หรือ เดือน 12 ที่สำคัญต้องไม่ชนกับงานอวมงคลเด็ดขาด เช่น เพิ่งมีคนเสียชีวิตในเรือน

หรือบ้านใกล้เรือนเคียง ก็ต้องเลื่อนงานออกไปอย่างน้อย 3-4 เดือน

เจ้าบ้านแต่ละหลังต้องปรึกษาหมอเสนถึงฤกษ์ยามที่เหมาะสมเสียก่อน โดยทุก 10 วัน จะมีวันที่ฤกษ์ดี 1 วัน พอได้วันมมเรียบร้อยก่อนพิธี 1 วัน เจ้าภาพจะเชิญแม่ตม หรือหมอพิธีกรรมที่เป็นผู้หญิงมาปิดกวาดเรือนเพื่อเอาฤกษ์เอาชัย แล้วนำตาแหลวมาปักตามมุมของบ้าน เพื่อประกาศเขตการทำพิธี

พอถึงวันงานจริง บรรดาลูกหลานจะแต่งกายด้วยชุดไทดำ ส่วนลูกสะใภ้หลานสะใภ้ต้องคาดเสื้อด้วยผ้าดำตามขวาง เมื่อหมอเสนมาถึงจะเข้าไปยังกะล่อห้อง (เป็นห้องที่คนไทดำกันไว้ให้ผีบรรพบุรุษโดยเฉพาะ ห้ามใครเข้าไปอยู่) บรรดาลูกเขยหลานเขยจะช่วยกันแบกหมุโตเต็มวัยที่เชือดแล้วมาไว้ที่ห้อง จากนั้นฆ่าและเป็นชิ้นๆ โดยหัวหมูถูกวางไว้บริเวณมุมห้อง ส่วนเนื้อ 7 ส่วน ถูกนำมาจัดเรียงในปานผืน พร้อมกับชิ้นส่วนเครื่องในทุกชิ้น พอวางเสร็จก็ปิดทับด้วยใบตอง แล้วคอยนำของหวานมาวางคลุมทั้งหมดอีกทีหนึ่ง โดยแต่ละมุมของปานผืนจะมีตะเกียบห่อใบตอง 7 คู่ปักไว้

คำภีร์ สร้อยเพชร

สุพรรณ มิ่งขวัญ

ขณะนั้นหมอเสนกำลังทำพิธี คำภีร์ สร้อยเพชร หมอพิธีกรรมอีกคนจึงช่วยเล่าเสริมว่า นอกจากปานเดือนแล้ว เจ้าภาพต้องนำเสื้อผ้าโศกของตัวเองวางบนใบตองมาวางไว้ในห้อง จากนั้นเมื่อพร้อม ลูกหลานจะยกสำรับอาหารเข้ามา หมอเสนจะเรียกบรรดาครอบครัวที่อยู่มารับประทานอาหารจากสำรับที่ทำพิธีคนละ 1-2 คำ เสร็จแล้วทำพิธีกรรม โดยเริ่มจากการอารัมภบทถึงการบวงสรวงในวันนั้น พอเกริ่นเสร็จก็ตักอาหารป้อนผีบรรพบุรุษผ่านทางช่องผนังที่ทำไว้ โดยเรียกชื่อผู้ล่วงลับทีละคนจากสมุดรายชื่อ ชื่อแรกเป็นชื่อของพ่อแม่ของเจ้าเรือน ทั้งนี้การเรียกชื่อเริ่มจากคนที่เสียชีวิตโดยธรรมชาติก่อน จากนั้นค่อยเรียกผู้ที่เสียชีวิตจากเหตุไม่ปกติ หากพ่อแม่ของเจ้าเรือนเสียชีวิตด้วยเหตุแบบหลังนี้ ต้องเรียกชื่อทีหลังเช่นเดียวกัน

“หลังเลี้ยงอาหารเสร็จแล้ว พวกของควาเจ้าภาพจะยกข้าวของในปานเดือนให้หมอเสน หมอเสนจะนำกลับไปทำพิธีที่บ้านแล้วนำไปแจกให้บรรดาลูกศิษย์ต่อไป ขณะที่ข้างล่าง

ตัวเรือน เจ้าภาพจะเลี้ยงอาหารพื้นเมืองแก่แขกที่มาถิ่น เช่น แกงบอน แกงหน่อไม้ดอง” คำภีร์ว่า

นอกจากประเพณีเสนเรือนแล้ว คนไทดำยังมีประเพณีปาดตง ซึ่งมักทำในช่วงเดือนอ้ายของทุกปี เป็นการเลี้ยงข้าวใหม่ โดยจัดสำรับใส่ปานเดือน ภายในประกอบด้วย เผือก มัน ข้าวเหนียว ข้าวสาร ข้าวหลาม ข้าวเม่า แกงหอย แกงหน่อไม้ ถือเป็นงานเลี้ยงบวงสรวงผีบรรพบุรุษเช่นกัน แต่ไม่ใหญ่ถึงขั้นเชือดหมู โดยแต่ละบ้านมักทำปาดตงทุกปี

ส่วนงานอวมงคลที่สำคัญ คือการเชิญผีบรรพบุรุษขึ้นเรือน โดยปกติทำพิธีในช่วงข้างแรม ซึ่งผีที่เชิญขึ้นต้องเป็นผู้อาวุโสกว่าเจ้าเรือน เช่น พ่อแม่ปู่ย่า ส่วนคนที่อาวุโสน้อยกว่าเจ้าเรือน เช่น บุตรหลาน หรือภรรยา จะไม่มีพิธีเชิญขึ้น แต่เวลามีการเสนเรือน หมอเสนจะเรียกให้มารับประทานอาหารด้วย คำภีร์ยังบอกอีกว่า ในส่วนของงานศพ หากตายโดยธรรมชาติ มักจะจัดในบ้าน โดยตั้งศพไว้ข้างนอก ส่วนกะลื้อห้องจะถูกปิดไว้

ต้องทำพิธีบวงสรวงด้วยการเชือดหมูตัวหนึ่ง แต่ไม่มีของวาง พอเสร็จพิธีเรียบบร้อยถึงค่อยเปิดห้อง

ทั้งนี้ตามประเพณี หมอพิธีกรรมแยกออกตามประเภทงาน เช่น เวลาเสนเรือนมีหมอเสนเรือนโดยเฉพาะ หรือเวลางานศพมีหมอบอกทาง เพื่อชี้ทางให้ผู้เสียชีวิตช่วยดูแลลูกหลานต่อไป ส่วนงานแต่งงานมีหมอแต่งงาน ซึ่งคำกั๊วเป็นหมอแต่งงาน

อย่างไรก็ดี ต้องยอมรับว่าจำนวนหมอพิธีกรรมในตำบลบ้านดอนมีน้อยลงเรื่อยๆ อย่างหมอเสนเรือน ทุกวันนี้เหลือเพียง 5-6 คนเท่านั้น จนหลายคนเกรงว่าประเพณีที่สืบทอดกันนานอาจสูญหายไป เพราะไม่มีผู้นำพิธี ซึ่งคำกั๊วยอมรับในปัญหานี้ แต่ไม่ได้นั่งนอนใจ พยายามถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนรุ่นถัดไป ซึ่งก็มีผู้สนใจบ้าง แต่ต้องยอมรับว่าไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะวัฒนธรรมของคนไทดำนั้นค่อนข้างซับซ้อน ต้องอาศัยความตั้งใจและอุทิศตัวอย่างแท้จริง ซึ่งนั่นเป็นเรื่องที่เราต้องรอดูกันต่อไป...

ที่อยู่สำหรับติดต่อ:
เทศบาลตำบลบ้านดอน
99 หมู่ที่ 8 ต.บ้านดอน อ.อุทอง จ.สุพรรณบุรี

